

KASBIY STANDART

Faol turizm turlarini tashkil etish va o'tkazish

Reyestr raqami:

QR kod

I. Umumiy ma'lumotlar

1. Kasbiy standartning qo'llanilish sohasi: Ushbu Kasbiy standart "Yo'riqchi-yo'l boshlovchi" kasbi bo'yicha ta'lim dasturlarini ishlab chiqishda, kasbiy malakalarni mustaqil baholashda, shuningdek, tashkilotlarda xodimlarni boshqarish sohasida keng ko'lamli masalalarni hal qilishda, biznes yuritish yoki kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun qo'llaniladi.

2. Ushbu Kasbiy standartda quyidagi asosiy tushunchalar va atamalar qo'llaniladi:

alpinizm — maqsadi tog' cho'qqilariga chiqish bo'lgan faol turizm turi;

aniqlovchi omillar — qiyinlik toifasiga ega bo'lmagan, ammo marshrutning murakkablik toifasini sezilarli darajada aniqlaydigan, omillar (hududning geografik ko'rsatkichlari, marshrutning avtonomligi, marshrutda guruh tomonidan erishilgan balandliklarning umumiy farqi, marshrutning keskinligi va boshqalar);

aniqlovchi to'siqlar — o'ziga xos qiyinlik toifasiga ega bo'lgan mahalliy va cho'zilgan tabiiy to'siqlar;

avtomoto-turizm va velosiped turizmi — tegishli harakatlanish vositalarida — velosipedlar, avtomobillar, mototsikllar, qor avtomobillari va boshqalarda tekislik va tog'lar bo'ylab marshrutlarni bosib o'tishdan iborat bo'lgan, sayohat, turistik yurishlar;

bilim — kasbiy faoliyat doirasidagi vazifalarni bajarish uchun zarur bo'ladigan, o'rganilgan va o'zlashtirilgan ma'lumotlar;

chang'i turizmi — chang'i turizmi marshrutlaridan o'tish, shu jumladan tabiiy to'siqlarni yengib o'tishni o'z ichiga olgan, sayohatlar, turistik yurishlar;

cho'zilgan to'siqlar — katta uzunlikka ega bo'lgan va ularni yengib o'tishda turistlardan katta jismoniy kuchni talab qiladigan to'siqlar. Izoh — Piyoda, velosipedda, avtomoto marshrutlarda keng tarqalgan;

ekskursant — vaqtincha bo'lish mamlakatida (joyida) tunab qolmasdan yigirma to'rt soatdan oshmaydigan davrda sayohat qiluvchi jismoniy shaxs;

ekskursiya yetakchisi — turistlar va ekskursantlarni muayyan turistik resurs bilan tanishtirish uchun kasbiy jihatdan tayyorgarlik ko'rgan, O'zbekiston Respublikasi rezidenti bo'lgan jismoniy shaxs.

etalon marshrut – u yoki bu murakkablik toifasiga tasniflash uchun zarur bo'lgan, aniqlovchi to'siqlar va aniqlovchi omillarning minimal to'plamiga ega turistik marshrut.

etalon marshrutlar ro'yxati – turizmning faol turlari bo'yicha tasniflangan turistik marshrutlar;

faol turizm – sayohatning faol turlaridan foydalangan holda turizm – piyoda, chang'i, velosiped, otlarda va boshqalar;

faol turizmning har xil turlarini o'tkazish texnikasi – ma'lum turistik marshrut (yoki uning alohida uchastkasi) ning tabiiy to'siqlarini yengib o'tish usullari va turistlarning xavfsizlikni ta'minlash uchun tegishli jihozlardan foydalanish ko'nikmalari;

informal ta'lim – aniq maqsadga yo'naltirilgan, ammo institutsionallashtirilmagan (muayyan qoidalar va normalarni mujassamlashtirmagan), rasmiy yoki norasmiy ta'limdan ko'ra kamroq tashkillashtirilgan va tarkiblash-tirilgan hamda oiladagi, ish joyidagi, yashash joyidagi va kundalik hayotdagi o'quv faoliyatini o'z ichiga olgan ta'lim shakli;

iqtisodiy faoliyat turi – savdo uchun mo'ljallangan mahsulot ishlab chiqarish (xizmat ko'rsatish) maqsadida u yoki bu turdagi resurslarni (uskunalar, mehnat, texnologiya va boshqalar) birlashtirishga asoslangan ishlab chiqarish jarayoni;

izoh – Turistik hududlarning etalon marshrutlari hududda turli xil aniqlovchi omillar mavjudligiga qarab turli xil miqdordagi aniqlovchi to'siqlarga ega bo'lishi mumkin;

Karavanning – tirkama-karvonni (g'ildirakdagi turar-joy) shatakka olib, avtomobilda sayohat qilish;

kasb – ko'nikma va bilimlarni talab qiladigan muayyan funksiyalar va vazifalarni bajarish bilan bog'liq bo'lgan faoliyat turi;

kasb xaritasi – kasb nomi, mehnat funksiyalari tavsifi, kasbga qo'yiladigan asosiy xususiyatlar va talablarni o'z ichiga olgan muayyan kasb to'g'risidagi tizimlashtirilgan ma'lumotlarni o'z ichiga olgan kasbiy standartning tarkibiy elementi;

kasbiy standartlar reyestri – bu kasbiy standartlarning nomi, qamrab olingan kasblar, uni qabul qilishga oid qaror (buyruq) rekvizitlari hamda amal qilish muddatini o'z ichiga olgan tizimlashtirilgan ro'yxat;

kayaking — kayaklarda suzib o'tish;

kaytserfing (kaytbording) – varrak bilan boshqariladigan serfingda uchishdan iborat bo'lgan, suvdagi faol turizm turi;

kombinatsiyalangan turistik marshrut (yurish) – har xil faol turizm turlariga xos bo'limlardan tashkil topgan turistik marshrut (yurish) ;

kombinatsiyalangan turizm – faol turizmning bir nechta turlariga xos bo'lgan hududlar bo'ylab turistik marshrutlarni bosib o'tishdan iborat bo'lgan, sayohat;

ko'nikma – mehnat vazifasi doirasida alohida yoki yakka harakatlarni jismoniy va aqliy jihatdan bajarish;

mahalliy to'siqlar – kichik masofaga ega bo'lgan va ularni yengib o'tishda turistlardan tegishli darajadagi texnik mahorat va maxsus jihozlardan foydalanishni talab qiladigan, to'siqlar. Tog', suv va g'or marshrutlarni toifalashda, birinchi navbatda, dovonlar, tizmalarning traverslari, cho'qqilar, g'orlar, ostonalar va boshqalar hisobga olinadi;

marshrut kitobchasi – toifali yurish uchun hujjat. Ariza hujjatlari (marshrut kitobchasi, uning nusxasi, ishtirokchilar, rahbar va rahbar o'rinbosarlarining turistik tajribasi to'g'risidagi ma'lumotnomalar, kartografik material, tibbiy ma'lumotnomalar) e'lon qilingan yurishni ko'rib chiqish va guruhning marshrutdan chiqishini nazorat qilish uchun Qutqaruv xizmatida ro'yxatdan o'tish uchun komissiyaga (MMK) taqdim etilishi kerak.

marshrut malaka komissiyasi (MMK) – turistik marshrutni (turistik yurish) rejalashtirish va bosib o'tish hamda yo'riqchi-yo'l boshlovchilar malakasining natijalarini chiqarish (turistik tajriba hisoblari) bosqichida turistik yurishni ekspert baholashni amalga oshiradigan turistik-sport jamoat organi yoki ixtisoslashtirilgan jamoat tashkilotlari, komissiya;

marshrut murakkabligi toifasi – turistik yurishdagi to'siqlarning tabiati, soni va xilmaxilligiga qarab marshrutning davomiyligi, uzunligi va texnik murakkabligi;

marshrut varag'i – toifali bo'lmagan yurishlar uchun hujjat. U turistik yurishni amalga oshiruvchi tashkilot tomonidan beriladi (turistik firma, o'quvchilar ijodiyoti markazi, maktab ma'muriyati, OTM sport klubi, turistik klub va boshqalar);

marshrut-malaka komissiyasi – turistik marshrutni (turistik yurish) rejalashtirish va bosib o'tish hamda yo'riqchi-yo'l boshlovchilar malakasining natijalarini chiqarish (turistik tajriba hisoblari) bosqichida turistik yurishni ekspert baholashni amalga oshiradigan turistik-sport jamoat organi yoki ixtisoslashtirilgan jamoat tashkilotlari, komissiya;

mauntinbayking – velosipedlarda tog' hududlarida sayohat va sport tushishi;

mehnat funksiyasi – kasbiy faoliyat doirasida xodim tomonidan belgilangan natijaga erishish uchun amalga oshiriladigan mehnat vazifalari majmui;

mehnat harakatlari – xodimning mehnat predmeti bilan o'zaro ta'sirida muayyan mehnat natijasiga erishiladigan jarayon;

mehnat vazifasi – mehnat funksiyasi doirasida xodimga yuklanadigan (topshiriladigan) ishning aniq turi;

murakkablik darajasi – sarguzasht turizmi faoliyatida ishtirok etishda duch kelishi mumkin bo'lgan jismoniy va psixologik qiyinchiliklarni talab qilinadigan texnik qobiliyat, relyef, balandlik yoki iqlim kabi omillarga asoslangan holda baholash;

norasmiy ta'lim – ta'lim xizmatlari taqdim etilishini ta'minlovchi shaxs yoki tashkilot tomonidan institutsionallashtirilgan (muayyan qoidalar va normalarni mujassamlashtiruvchi), aniq maqsadga yo'naltirilgan va rejalashtirilgan, shaxsni butun hayoti davomida o'qitishdagi rasmiy ta'limga qo'shimcha va (yoki) uning muqobil shakli;

ot turizmi – tekislik va tog' hududlari bo'ylab otlarda marshrutlarni bosib o'tishdan iborat bo'lgan, sayohat, turistik yurishlar.

piyodalar turizmi – turistik marshrutlarni piyoda bosib o'tishni o'z ichiga olgan, sh-jumladan tabiiy to'siqlarni (o'tish joylari, tog'li hududlar va boshqalar) yengib o'tishni ko'zda tutadigan, sayohatlar, turistik yurishlar;

qoyaga va muzga ko'tarilish – toshli va muzli devorlarni yengib o'tadigan alpinizm turi;

rafting- puflanadigan qayiqalarda (raftlarda) suzib o'tish;

sayohat – har qanday hudud yoki akvatoriya bo'ylab ularni o'rganish maqsadida, shuningdek umumiy ta'lim, o'rganish, sport, faol va boshqa turistik maqsadlarda harakatlanish;

serfing – serfingda uchishdan iborat bo'lgan, suvdagi faol turizm turi;

snoubording – qor bilan qoplangan yon bag'irlardan va tog'lardan snoubordda tushishdan iborat bo'lgan faol turizm turi;

speleoturizm (speleologik turizm) – o'rganish va sport maqsadlarida tabiiy g'orlar bo'ylab sayohat, turistik yurishlar;

sport turizmi – turistik marshrutlar va masofalarni bosib o'tish, shu jumladan tabiiy muhitda yoki sun'iy relyefda yotqizilgan murakkabligi bo'yicha toifalangan to'siqlarni (dovon, traverslar, cho'qqilar, jarliklar, kanyonlar, g'orlar va boshqalar) yengib o'tishga asoslangan faol turizm turi. Sport turizmiga turistik sport sayohatlari va turistik sport musobaqalari (marshrutlar va masofalar) kiradi;

suv turizmi – turli xil suzib o'tish vositalarida (katamaranlar, sollar, raftlar, baydarkalar, kayaklar va boshqalar) to'siqlarni (yoriqlar, tezkor oqimlar, tezkor kaskadlar, kanyonlar, daralar) yengib o'tib, tekislik va tog' daryolari bo'ylab suv marshrutlarini bosib o'tishni o'z ichiga oladigan, sayohatlar, turistik yurishlar;

taktik reja – turistik yurishda eng kam kuch, vosita, vaqt va zarur xavfsizlik darajasi bilan belgilangan maqsadga erishishni ta'minlaydigan chora-tadbirlar va harakatlar majmui;

tog' turizmi – tog' dovonlari, tepaliklari va traverslari, muzliklar va boshqalarni yengib o'tib, o'rta va baland tog'li hududlar bo'ylab tog' marshrutlarini piyoda bosib o'tishni o'z ichiga oladigan, sayohatlar, turistik yurishlar;

to'siqlarning qiyinlik toifasi – turistik marshrutdagi (yurish) to'siqlarning texnik murakkabligi (dovonlar, traverslar, cho'qqilar, ostonalar, kanyonlar, g'orlar va boshqalar);

tur – turistik xizmatlarning kamida ikkita turini o'z ichiga olgan turistik xizmatlar majmui bilan ta'minlangan, belgilangan yo'nalish bo'yicha aniq muddatlardagi sayohat;

turist – yigirma to'rt soatdan o'n ikki oygacha ketma-ket davrda vaqtinchalik mamlakatda (joyda) bo'luvchi yoki vaqtinchalik bo'lish mamlakatda (joyda) bir kundan kam bo'lmagan muddatda tunashni amalga oshiruvchi faoliyati manbadan foyda olish bilan bog'liq bo'lmagan vaqtinchalik bo'lish mamlakatiga (joyga) tashrif buyuruvchi jismoniy shaxs;

turistik marshrut (turizmning faol turlari uchun) – xavfsizlik talablariga muvofiq ishlab chiqilgan marshrutning murakkablik toifasini belgilagan holda turistik yurishda turistlarni (ekskursiyachilarni) kuzatib borish marshruti;

turistik xizmatlar – joylashtirish, ovqatlantirish, transport, ekskursiya va maslahat xizmati ko'rsatish bo'yicha xizmatlar, shuningdek turist va ekskursantning ehtiyojlarini qanoatlantirishga qaratilgan xizmatlar;

turistik yo'nalish – sayohat vaqtida turist, ekskursant tashrif buyuradigan asosiy joylarning ro'yxati bo'yicha turistning, ekskursantning rejalashtirilgan harakatlanish yo'li;

turistik yurish – muayyan marshrut bo'ylab faol harakatlanish usullari bilan amalga oshiriladigan, o'rganish, dam olish, sport, ekstremal va boshqa maqsadlarda, yo'riqchi-yo'l boshlovchi rahbarligida yoki mustaqil ravishda (yurish ishtirokchilarining o'zlarini kuch va vositalari bilan) turli xil tabiiy landshaftlarga tashrif buyurishni o'z ichiga oladigan, sayohat turi;

turistik-ekskursiya xizmatlari bajaruvchilari – yuridik shaxslar, ularning tashkiliy-huquqiy shakli va mulkchilik shaklidan qat'i nazar, tegishli malakaga ega bo'lgan yakka tartibdagi tadbirkorlar va o'z-o'zini band qilgan shaxslar;

turistik-ekskursiya xizmatlari buyurtmachilari – ijro etuvchi (yo'riqchi-yo'l boshlovchi) tomonidan turistik va ekskursiya xizmatlarini qabul qilishdan manfaatdor shaxs (jismoniy yoki yuridik);

turizm – jismoniy shaxsning vaqtincha bo'lish mamlakatidagi (joyidagi) manbalardan daromad olish bilan bog'liq bo'lgan faoliyat bilan shug'ullanmagan holda doimiy yashash joyidan jo'nab ketishi (sayohat qilishi);

turizmning faol turlari – maxsus jismoniy tayyorgarlikni va muayyan ko'nikma va mahoratlarga ega bo'lishni, shu jumladan asbob-uskunalar va transport vositalaridan foydalanishni talab qiladigan faol harakat usullari bilan tabiiy muhitda turistik sayohat, safar;

vakolatlilik – kutilgan natijalarga erishish uchun bilim va ko'nikmalarni qo'llash ko'nikmalari;

veykbording – snoubord va serfing elementlarini birlashtirgan faol turizm turi;

vindserfing – ustiga yelkan o'rnatilgan serfingda uchishdan iborat bo'lgan, faol turizm turi;

yelkanli turizm – daryolar bo'ylab suv marshrutlari va ochiq suv zonalaridan kichik va yig'ma yelkanli kemalarda o'tishni o'z ichiga oladigan, sayohatlar, turistik yurishlar;

yo'riqchi-yo'l boshlovchi – turistik marshrutlarda turistlar va ekskursantlarga hamrohlik qilish hamda ularning xavfsizligini ta'minlash uchun kasbiy jihatdan tayyorgarlik ko'rgan, O'zbekiston Respublikasi rezidenti bo'lgan jismoniy shaxs;

yuqori xavfli marshrut – turistlarning (ekskursiyachilarning) hayoti va sog'lig'iga va ularning mulkiga zarar yetkazish xavfi ortishi bilan bog'liq bo'lgan tog'li yoki yurish qiyin bo'lgan joylar, speleologik, suv va boshqa obyektlar orqali turistik marshrut;

3. Kasbiy standartni ishlab chiqishga asos bo'lgan normativ-huquqiy hujjatlar:
O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 2019-yil 18-iyuldagi "Turizm to'g'risida"gi O'RQ-549-son qonuni;

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 16-oktyabrdagi "Kasbiy ta'limda malakali kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va xalqaro ta'lim dasturlarini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-158-son farmoni;

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 30 sentyabr "O'zbekiston Respublikasi milliy malaka tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-345-son qarori;

O'zMSt 640:2025. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016-yil 24-avgustdagi "Iqtisodiy faoliyat turlarini umumdavlat tasniflashning xalqaro tizimiga o'tish chora-tadbirlari to'g'risida"gi (IFUT-2.1) VM-275-son qarori;

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 17-iyundagi "O'zbekiston Respublikasi milliy malaka tizimini tartibga solishga qaratilgan ayrim normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi 369-son qarori;

O'zMSt 641:2025 2025-yil 18-iyuldagi "Mashg'ulotlarning milliy klassifikatori";

O'zMSt 137:2024. Turizm xizmatlari. Faol turistik marshrutlarning yagona tasnifi. Umumiy talablar;

O'zMSt 136:2024. Turizm xizmatlari. Yo'riqchi-yo'l boshlovchi xizmatlariga doir talablar.

O'zMSt 139:2024. Turizm xizmatlari. Ekskursiya xizmatlari. Umumiy talablar.

4. Ushbu Kasbiy standartda quyidagi qisqartmalar qo'llaniladi:

TMR – Tarmoq malakalar ramkasi;

IFUT – O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy faoliyat turlarining tasniflagichi;

T/r – tartib raqami.

I. Kasbiy standartning pasporti

1.	Kasbiy standartning nomi:	Faol turizm turlarini tashkil etish va o'tkazish	
2.	Kasbiy faoliyatning asosiy maqsadi:	Turistik marshrutlardan o'tish davrida turistlarni tayyorlash, kuzatish, xizmat qilish va xavfsizligini ta'minlash bo'yicha faoliyat, mijozlarning fikr-mulohazalarini qayd etish	
3.	IFUT bo'yicha seksiya, bo'lim, guruh, sinf va kichik sinf:	N seksiya: Professional, ilmiy va texnik faoliyat; 79 Turoperatorlar, turagentlar va boshqa turizm sohasida xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar faoliyati. 79.9 Joy bron qilish bo'yicha xizmatlarning boshqa turlari va ular bilan bog'liq xizmatlar. 79.90 Joy bron qilish bo'yicha xizmatlarning boshqa turlari va ular bilan bog'liq xizmatlar. 79.90.0 Joy bron qilish bo'yicha xizmatlarning boshqa turlari va ular bilan bog'liq xizmatlar.	
4.	Kasbiy standartning qisqacha mazmuni:	<p>Faol turizm marshrutlarini o'tkazish sifatli va xavfsiz bo'lishi, sayyohlarga tabiiy sharoit, joy va diqqatga sazovor joylar haqida aniq ma'lumot berishi. Mutaxassislar topografiya, meteorologiya, ekologiya, tabiiy muhitda xavfsizlik bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lishlari kerak.</p> <p>Yo'riqchi-yo'l boshlovchining ishida joyda mo'ljal olish, birinchi yordam ko'rsatish, guruhlar bilan muloqot qilish, harakatlanish texnikasi va xavfsizlik choralarini o'rgatish asosiy o'rin tutadi.</p> <p>Mutaxassis mehnatni muhofaza qilish talablariga rioya qilishi, yuzaga keladigan muammolarni tezda hal etishi, sayyohlarning qulayligi va xavfsizligini ta'minlashi. Qulay muhit yaratish va nizoli vaziyatlarning oldini olish uchun muloqot psixologiyasi asoslarini egallashi.</p> <p>Yo'riqchi -yo'l boshlovchi marshrutning o'tishini nazorat qilishi, zarur hollarda rejani moslashtirishi va sayohat davomida ishtirokchilarni qo'llab-quvvatlashi.</p>	
5.	Qamrab olingan kasblar ro'yxati va malaka darajasi:	Kasblar kodi va nomi:	TMR dagi Malaka darajasi:
		51130005 Yo'riqchi-yo'l boshlovchi	4

III. Kasbiy faoliyat turining funksional xaritasi

Kasblar		Mehnat funksiyalari		Mehnat vazifalari	
T/r	Kodi va nomi	Kodi	Nomi	Kodi	Nomi
1.	51130005 Yo'riqchi-yo'l boshlovchi	A1.4	Toifalanmagan marshrutlarda turizmning faol turlari bilan shug'ullanishda turistlarni, ekskursantlarni kuzatib borish bo'yicha xizmatlarni tashkil etish va taqdim etish bo'yicha yagona talablar	A1.01.4	Toifalanmagan marshrutlarni shakllantirish va tashkil etish
				A1.02.4	Toifalanmagan marshrutlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash
				A1.03.4	Toifalanmagan marshrutlarni bosib o'tishda favqulodda hodisa paytida tadbirlarni o'otkazish
		A2.4	Toifalangan marshrutlarda turistlarni kuzatib borish bo'yicha xizmatlarni tashkil etish va taqdim etish bo'yicha asosiy talablar	A2.01.4	Toifalangan marshrutlarni bosib o'tishda marshrutni ishlab chiqish, rejalashtirish va tashkil etish
				A2.02.4	Toifalangan marshrutlarni bosib o'tishda xavfsizlikni ta'minlash
				A2.03.4	Toifalangan marshrutlarni bosib o'tishda favqulodda hodisa paytida harakatlarni muvofiqlashtirish
		A3.4	Tog' yonbag'irlarida tog' turizmi, chang'i va snoubord bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish	A3.01.4	Tog' yonbag'irlarida tog' turizmi, chang'i va snoubord bilan shug'ullanishda marshrutni bosib o'tishga tayyorlash
				A3.02.4	Tog' yonbag'irlarida tog' turizmi, chang'i va snoubord bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash
				A3.03.4	Tog' yonbag'irlarida tog' turizmi, chang'i va snoubord bilan shug'ullanishda favqulodda hodisa paytida harakatlarni muvofiqlashtirish
		A4.4		A4.01.4	Speleoturizm bilan shug'ullanishda marshrutni bosib o'tishga tayyorlash

			Speleoturizm bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish	A4.02.4	Speleoturizm bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash
				A4.03.4	Speleoturizm bilan shug'ullanishda favqulodda hodisa paytida harakatlarni muvofiqlashtirish
		A5.4	Ot turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish	A5.01.4	Ot turizmi bilan shug'ullanishda marshrutni bosib o'tishga tayyorlash
				A5.02.4	Ot turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash
				A5.03.4	Ot turizmi bilan shug'ullanishda favqulodda hodisa paytida harakatlarni muvofiqlashtirish
		A6.4	Avtomototurizm va velosiped turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish	A6.01.4	Avtomototurizm va velosiped turizmi bilan shug'ullanishda marshrutni bosib o'tishga tayyorlash
				A6.02.4	Avtomototurizm va velosiped turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash
				A6.03.4	Avtomototurizm va velosiped turizmi bilan shug'ullanishda favqulodda hodisa paytida harakatlarni muvofiqlashtirish
		A7.4	Suv turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish	A7.01.4	Suv turizmi bilan shug'ullanishda marshrutni bosib o'tishga tayyorlash
				A7.02.4	Suv turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash
				A7.03.4	Suv turizmi bilan shug'ullanishda favqulodda hodisa paytida harakatlarni muvofiqlashtirish

IV. Kasblar xaritasi va mehnat funksiyalari tavsifi

Kasbning nomi:	Yo'riqchi-yo'l boshlovchi
Mashg'ulot nomining kodi:	51130
TMR bo'yicha malaka darajasi:	4
Malakani baholashga qo'yiladigan talabalar	Tavsiya etiladi
Amaliy tajriba (ish staji)ga qo'yilgan talablar:	Talab etilmaydi
Layoqatiga va shaxsiy kompetensiyalarga qo'yilgan talablar:	<p>Yo'riqchi-yo'l boshlovchining malaka sertifikati va identifikatsiya kartasi (beydj) mavjudligi;</p> <p>Gid malaka sertifikati va identifikatsiya kartasi (beydj) mavjud bo'lganda gid xizmatlarini ko'rsatishi mumkin;</p> <p>yo'riqchi-yo'l boshlovchining MMK tomonidan attestatlangan murakkablik toifasidagi marshrutlarda ishlash huquqini tasdiqlovchi rasmiy hujjat;</p> <p>turistlar (ekskursantlar) xavfsizligini ta'minlash va marshrutda xavfsizlik texnikasi bo'yicha instruktajdan o'tish;</p> <p>yiliga bir marta tibbiy ko'rikdan o'tish va sog'liq to'g'risidagi ma'lumotnomaga ega bo'lish;</p> <p>Birinchi tibbiy yordam ko'rsatish kurslaridan o'tganlik to'g'risida sertifikat;</p> <p>cheklangan dam olish va uxlash sharoitlarida, jumladan, uzoq davom etuvchi va yuqori jismoniy faollikni talab qiluvchi ko'p kunlik marshrutlarda mehnat qilishga tayyorlik;</p> <p>jadval ish jadvalida, kunning istalgan vaqtida, shu jumladan tungi soatlarda va favqulodda vaziyatlarda kasbiy vazifalarni bajarishga layoqatlilik;</p> <p>ob-havoning keskin o'zgarishi, kesishgan hududlar va resurslar cheklangan muhit kabi murakkab sharoitlarda ishlashga tayyorlik va moslashuvchanlik;</p> <p>marshrutning o'zgaruvchan sharoitlariga, atrof-muhitga va kutilmagan holatlarga tezda moslashish qobiliyati;</p> <p>charchoq, stress va yuqori darajadagi mas'uliyat ostida tezkor, samarali va to'g'ri qarorlar qabul qilish salohiyati;</p> <p>stressli va nostandart vaziyatlarda samarali harakat qilish, yetakchilik va mas'uliyatni namoyon qilish;</p> <p>hissiy barqarorlikni saqlagan holda professional odob-axloq va e'tiborlilikni doimiy ravishda namoyon qilish;</p> <p>ekologik tafakkurga ega bo'lish va amaliy faoliyatda uni inobatga olish;</p> <p>o'qitish, motivatsiya berish va ko'p vazifalilikni samarali boshqarish ko'nikmalariga ega bo'lish.</p>
Ta'lim darajasiga qo'yilgan talablar:	o'rta professional ta'lim; umumiy o'rta (o'rta maxsus) ta'lim; boshlang'ich professional ta'lim.
Norasmiy va informal ta'lim bilan bog'liqligi:	norasmiy (informal) ta'lim yoki amaliy tajriba

Kasbiy standartlar reyestrda mavjudligi:		
Kasbning boshqa mumkin bo'lgan nomlari:		yo'riqchi-yo'l boshlovchi tog' yonbag'irlarida tog' turizmi, chang'i va snoubord bilan shug'ullanishda; yo'riqchi-yo'l boshlovchi speleoturizm bilan shug'ullanishda; yo'riqchi-yo'l boshlovchi ot turizmi bilan shug'ullanishda; yo'riqchi-yo'l boshlovchi avtomototurizm va velosiped turizmi bilan shug'ullanishda; yo'riqchi-yo'l boshlovchi suv turizmi bilan shug'ullanishda; faol-turizm turlari bo'yicha yo'riqchi-yo'l boshlovchi.
Boshqa kasblar bilan aloqadorligi:	TMR bo'yicha malaka darajasi:	Kasbning nomi:
	5	Turoperator
	6	Turistik tashkilot direktori
Mehnat funksiyalarining tasnifi		
Kodi va nomi:	Mehnat vazifalari:	
A1.4 - Toifalanmagan marshrutlarda turizmning faol turlari bilan shug'ullanishda turistlarni, ekskursantlarni kuzatib borish bo'yicha xizmatlarni tashkil etish va taqdim etish bo'yicha yagona talablar	A1.01.4 - Toifalanmagan marshrutlarni shakllantirish va tashkil etish	O'qitish natijalari
		Mehnat harakatlari:
		1. Marshrut hududining fizik-geografik va ijtimoiy-madaniy xususiyatlari to'g'risida ma'lumot to'plash va tahlil qilish
		2. Turistlarga, ekskursantlarga marshrut, iqlim va ob-havo sharoiti, shuningdek, marshrut bo'ylab sanitariya-gigiyena holati to'g'risida to'liq, zarur va ishonchli ma'lumotlarni oldindan taqdim etish
		3. Marshrutni bosib o'tish rejasini ishlab chiqish
		4. Ovqatlanish va ichimlik rejimini rejalashtirish
		5. Marshrutga chiqishdan oldin favqulodda vaziyat yoki baxtsiz hodisa yuz berganda harakatlar rejasini shakllantirish
		6. Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda turistik guruhni to'ldirish
		7. Zarur bo'lganda, marshrut turining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda turistning sog'lig'i to'g'risida ma'lumotnoma mavjudligini tekshirish
		8. Guruhdagi turistlar sonini va marshrut turini hisobga olgan holda xizmatlarni taqdim etishga qo'shimcha yo'riqchilarni jalb qilish
		9. Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda turistik guruh xavfsizligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan shaxsiy va umumiy jihozlarni tayyorlash
		10. Kerakli marshrut hujjatlarini rasmiylashtirish
		Ko'nikmalar:
		Marshrutni rejalashtirish va rejasini tuzish
Hududning fizik-geografik va ijtimoiy-madaniy xususiyatlarini tahlil qilish va baholash		
Mumkin bo'lgan xavf va tavakkalchiliklarni tahlil qilish va baholash		

	<p>Jins, yosh, jismoniy, texnik va psixologik tayyorgarlik darajasini hisobga olgan holda turistik, ekskursiya guruhini shakllantirish</p> <p>Marshrutning xususiyatlarini umumiy uzunligi, davomiyligi, avtonomlik darajasini tahlil qilish va baholash</p> <p>Marshrutning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda ovqatlanish va ichimlik rejimini rejalashtirish</p> <p>Mustaqil ravishda marshrut narxini hisoblab chiqish</p> <p>Mavjud meteorologik ma'lumotlarni tahlil qilish va ob-havoning o'z kuzatuvlari asosida qisqa muddatli mahalliy ob-havo bashoratlarini tuzish</p> <p>Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda turistik, ekskursiya guruhi xavfsizligini ta'minlash uchun zarur jihozlarni tanlash</p> <p>Favqulodda hodisa yoki baxtsiz hodisa yuz berganda harakatlar rejalarini ishlab chiqish</p> <p>Turistlarga va ekskursantlarga xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha instruktaj o'tkazish</p> <p>Bilimlar:</p> <p>Turizmning faol turlarini amalga oshirish faoliyatini tartibga soluvchi davlat va xalqaro standartlar</p> <p>Kasb standarti va lavozim yo'riqnomasining talablari</p> <p>Turli xil xavf va tavakkalchiliklarni monitoring qilish, tahlil qilish va baholash usullari hamda ularni oldini olish choralari</p> <p>Marshrutni tashkil qilish va o'tish reglamentining metodikasi</p> <p>Marshrut hududining fizik-geografik, ob-havo iqlim sharoitlari, flora va fauna, relyefning xususiyatlari va o'ziga xosligi, ijtimoiy-madaniy xususiyatlari</p> <p>Marshrut o'tkaziladigan hududning sanitariya-epidemiologik holati</p> <p>Mavjud meteorologik ma'lumotlarni tahlil qilish va ob-havoning o'z kuzatuvlari asosida qisqa muddatli mahalliy ob-havo bashoratlari</p> <p>Mo'ljallangan marshrutning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda shaxsiy, guruh, sug'urta va maxsus jihozlarning turli turlarini tanlash tamoyillari va usullari</p> <p>Turistlar (ekskursantlar) va ularning guruhining kundalik hayoti, ovqatlanish hamda ichimlik ichish rejimini samarali tashkil etishning asosiy usullari</p> <p>Marshrutni tashkil qilish va o'tkazish uchun zarur bo'lgan texnik hujjatlar</p>
A1.02.4 - Toifalanmagan marshrutlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash	<p>Mehnat harakatlari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Turistlar bilan tanishish, kerak bo'lganda guruhlarga bo'lish 2. Marshrutga chiqishdan oldin shaxsiy va umumiy xavfsizlik jihozlarini tekshirish 3. Turistik guruhiga xavfsizlik qoidalari bo'yicha yuzma-yuz formatda instruktaj o'tkazish

		4. Marshrutga chiqishdan oldin turistik guruh, baza lageri va qutqaruv xizmati o'rtasida aloqa tizimini yaratish
		5. Hududga moslashish, marshrut bo'ylab optimal yo'lni tanlash
		6. Mumkin bo'lgan xavf-xatarlarga qarab marshrutni bosib o'tishning maqbul taktikasi va texnikasini tanlash
		7. Marshrutni bosib o'tishda optimal harakat tezligini va dam olish rejimini tanlash
		8. Marshrutda guruh harakatini tashkil qilish, yetakchilik va o'zaro aloqa
		9. Zarur bo'lganda, shaxsiy va guruhli xavfsizlik jihozlaridan foydalanish
		10. Kutilmagan vaziyatlar yuzaga kelganda marshrutni tuzatish
		11. Marshrutni bosib o'tish davomida turistik guruh bilan aloqa qilish, yordam berish, maslahat berish va ko'rsatma berish
		12. Turistik guruh tomonidan shaxsiy xavfsizlik talablariga, xavfsizlik texnikasi qoidalariga, o'zini tutish qoidalariga, harakatlanish va dam olish rejimlariga rioya etilishini nazorat qilish
		13. Ziddiyatli vaziyatlarning oldini olish maqsadida turistik guruhning turli bo'linmalariga xizmat ko'rsatishda differensiallashgan yondashuvni qo'llash
		14. Turar joy, ovqatlanish va ichimlik rejimini tashkil qilish
		15. Atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish bo'yicha choralar ko'rish
		Ko'nikmalar:
		Marshrutga chiqishdan oldin shaxsiy va umumiy xavfsizlik jihozlarini tekshirish
		Turistlar va ekskursantlar guruhiga marshrutda xavfsizlik qoidalari bo'yicha instruktaj o'tkazish
		Shaxsiy va guruhli sug'urta jihozlarini tanlash va ulardan to'g'ri foydalanish
		Tog'li hududda va ko'rinishi yomon sharoitlarda yo'nalishni aniqlash
		Barcha mavjud aloqa va navigatsiya vositalaridan foydalanish
		Marshrutdagi haqiqiy va bashorat qilingan iqlim va ob-havo sharoitlarini aniqlash
		Marshrutda tahdid va xavf yuzaga kelishi ehtimolini aniqlash
		Xavfsizlikni ta'minlash, marshrutni bosib o'tishning barcha bosqichlarida xavf va tavakkalchiliklarni oldini olish va kamaytirish
		Turistik guruhning shaxsiy xavfsizlik talablari, xavfsizlik texnikasi qoidalari, xulq-atvor qoidalari, harakatlanish va dam olish rejimlariga rioya etilishini nazorat qilish
		Marshrutni bosib o'tishda turistlarning jismoniy holatini nazorat qilish

		Turistlarning noto'g'ri xatti-harakatlari natijasida yuzaga keladigan xavf, jarohatlanish va kasallanishning oldini olish
		Marshrutda dam olish joylari va ovqatlanishni tashkil qilish
		Turistik guruh bilan aloqani saqlash
		Turistik guruhning murakkab savollariga savodli va professional tarzda javob berish
		Mojarolarni oldini olish va nizoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalariga ega bo'lish
		Mahalliy aholi bilan madaniy o'zaro aloqa qilishni bilish
		Xizmat ko'rsatish etiketi qoidalariga rioya qilish, turistlarning etnik-madaniy va diniy an'analarini hisobga olish
		Turistlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish
		Bilimlar:
		Turizmning faol turlarini amalga oshirish faoliyatini tartibga soluvchi davlat va xalqaro standartlar
		Turizmning global axloq kodeksi
		Turizmning faol turlari sohasidagi kasbiy terminologiya
		Marshrut hududining fizik-geografik, ob-havo iqlim sharoiti, flora va fauna, relyefning tabiati va ijtimoiy-madaniy xususiyatlari
		Har xil turdagi xavf va tavakkalchiliklarni baholash usullari
		Faol turizm va marshrutning o'ziga xos xususiyatlariga muvofiq marshrutni bosib o'tish reglamentlari
		Marshrutni bosib o'tishda xavfsizlikni ta'minlash usullari va xulq-atvor qoidalari
		Shaxsiy va umumiy xavfsizlik jihozlarining har xil turlaridan foydalanishda xavfsizlik qoidalari
		Maxsus texnik vositalardan (xaritalar, kompaslar, sun'iy yo'ldosh navigatsiya tizimlari) va texnik vositalardan foydalanmasdan (quyosh, oy, yulduzlar, mahalliy alomatlar va tabiiy hodisalar bo'yicha) hududga moslashish usullari
		Turistik guruhni tashkil etish, boshqarish va ularga ko'rsatma berish usullari
		Turar joy, ovqatlanish va ichimlik rejimini tashkil qilishning asosiy usullari
		Turistik guruh bilan aloqani saqlashning asosiy
		Psixologiya, konfliktologiya va madaniyatlararo aloqa asoslari
		Ekologik xavfsizlikka rioya qilish, atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish qoidalari
		Tezkor aloqa telefonlari, O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi mintaqaviy xizmatlari joylashgan joylar, ogohlantirish sxemalari va aloqa seanslari
		Birinchi tibbiy yordam ko'rsatishning asosiy usullari
	A1.03.4 - Toifalanmagan marshrutlarni bosib o'tishda	Mehnat harakatlari:
		1. Favqulodda vaziyat xavfi yuzaga kelganda marshrutni to'xtatib turish yoki tuzatish va turistik guruhni xavfsiz zonaga olib chiqish

favqulodda hodisa paytida tadbirlarni o'tkazish	2. Turistik guruhda vahima va nizolarni oldini olish
	3. Mavjud texnik aloqa vositalaridan foydalanish
	4. Favqulodda vaziyat to'g'risida xabar berish va yordam chaqirish, xizmat buyurtmachisini, turizm sohasidagi vakolatli davlat organlarini, mahalliy o'zini-o'zi boshqarish organlarini, O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi xizmatlarini va manfaatdor tomonlarni xabardor qilish
	5. Favqulodda vaziyat hududida joylashgan qutqaruv xizmatlari va boshqa guruhlar bilan aloqa o'rnatish va harakatlarni muvofiqlashtirish
	6. Jabrlanuvchiga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish, uning holatini nazorat qilish va psixologik yordam berish
	7. Jabrlanuvchini marshrutdan evakuatsiya qilish
	8. Favqulodda vaziyatni hujjatlashtirish va xabar qilish
	Ko'nikmalar:
	Favqulodda vaziyat yuzaga kelganda turistik guruhga yordam ko'rsatish va harakatlarni muvofiqlashtirish
	Turistik guruhda vahima va nizolarni oldini olish
	Mavjud barcha texnik aloqa vositalaridan foydalanish
	Xarita va navigatsiya vositalaridan foydalangan holda hududda yo'nalishni aniqlash
	Mavjud texnik aloqa vositalaridan foydalanish
	Avariyaviy dam olish joylarini tashkil qilish
	Favqulodda vaziyat to'g'risida xabar berish va yordam chaqirish, xizmat buyurtmachisini, turizm sohasidagi vakolatli davlat organlarini, mahalliy o'zini-o'zi boshqarish organlarini, O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi xizmatlarini va manfaatdor tomonlarni xabardor qilish
	Favqulodda vaziyatlar vazirligi va hududdagi qutqaruv guruhlari bilan o'zaro aloqa o'rnatish
	Jabrlanuvchiga birinchi tibbiy va psixologik yordam ko'rsatish, uning holatini kuzatish
	Favqulodda vaziyatni hujjatlashtirish va xabar qilish
	Bilimlar:
	Turistik faoliyatda xavfsizlik asoslari
	Turistik guruh xavfsizligini ta'minlash bo'yicha davlat va xalqaro standartlar
	Turistik guruh psixologiyasi va stressni boshqarish asoslari
	Favqulodda vaziyatlarda o'zini tutish qoidalari
	Turistik guruh xavfsizligini ta'minlash usullari
	Xarita, GPS va tabiiy yo'naltiruvchilar yordamida navigatsiya qilish usullari
	Barcha mavjud aloqa vositalaridan foydalanish usullari
	Favqulodda vaziyatlar vazirligi va hududdagi guruhlar bilan aloqa va o'zaro munosabatlarni tashkil qilish usullari
Favqulodda vaziyatlar vazirligi va boshqa tezkor xizmatlarning aloqa ma'lumotlari	
Og'zaki va imo-ishora muloqoti asoslari	

		Birinchi tibbiy va psixologik yordam ko'rsatishning asosiy usullari
		Evakuatsiyani tashkil qilish tamoyillari
		Favqulodda vaziyatlarni hujjatlashtirish va hisobot berish qoidalari
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Turistik guruhga nisbatan kasbiy etika me'yorlariga amal qilish va bu borada mas'uliyatni o'z zimmasiga olish
		2. Malaka talablari va lavozim majburiyatlariga muvofiq vazifalarni mustaqil bajarish
		3. Marshrutda belgilangan xavfsizlik va tartib qoidalarini buzish uchun javobgarlik
		4. Turistik marshrutning turi va murakkabligi xususiyatlariga muvofiq ravishda uni samarali va sifatli tashkil etish bo'yicha individual javobgarlik
5. O'z faoliyatingizni rejalashtirish		
6. Belgilangan vazifalarni malaka talablari va lavozim majburiyatlariga muvofiq hal etish uchun javobgarlik		
A2.4 - Toifalangan marshrutlarda turistlarni kuzatib borish bo'yicha xizmatlarni tashkil etish va taqdim etish bo'yicha asosiy talablar	A2.01.4 - Toifalangan marshrutlarni bosib o'tishda marshrutni ishlab chiqish, rejalashtirish va tashkil etish	Mehnat harakatlari:
		1. Marshrut hududining fizik-geografik va ijtimoiy-madaniy xususiyatlari to'g'risida ma'lumot to'plash va tahlil qilish
		2. Turistlarga, ekskursantlarga marshrut, iqlim va ob-havo sharoiti, shuningdek, marshrut bo'ylab sanitariya-gigiyena holati to'g'risida to'liq, zarur va ishonchli ma'lumotlarni oldindan taqdim etish
		3. Mo'ljallangan marshrutning mumkin bo'lgan xavflarini baholash, shu jumladan ob-havo va iqlim sharoitlarini baholash va marshrutdagi xavflarni kamaytirish choralarini ko'rish
		4. Marshrutni bosib o'tish rejasini ishlab chiqish
		5. Ovqatlanish va ichimlik rejimini rejalashtirish
		6. Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda turistik guruhni to'ldirish
		7. Zarur bo'lganda, marshrut turining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda turistning sog'lig'i to'g'risida ma'lumotnoma mavjudligini tekshirish
		8. Guruhdagi turistlar sonini va marshrut turini hisobga olgan holda xizmatlarni taqdim etishga qo'shimcha yo'riqchilarni jalb qilish
		9. Kerakli shaxsiy va umumiy jihozlar ro'yxatini tuzish
		10. Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda turistik guruh xavfsizligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan jihozlarni tayyorlash
		11. Kerakli marshrut hujjatlarini rasmiylashtirish
		12. Marshrutni ekspeditsiya tekshiruvini o'tkazish, marshrutga yondashish, to'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqishning (chiqib ketish) mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish yoki

		mavsum boshlanishidan oldin o'tkazilgan ushbu marshrut bo'yicha ekspeditsiya hisobotidan foydalanish
		13. To'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqish (chiqib ketish) uchun mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish
		14. Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab harakatlanish va dam olish rejimini ishlab chiqish va mo'ljallash
		15. Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda ovqatlanish va ichimlik ichish rejimini rejalashtirish. Oziq-ovqat zaxiralarini to'ldirish imkoniyatini aniqlash, xarajatlar smetasini tuzish
		16. Turistlarning xohishlarini va yurish sharoitlarida taom tayyorlash va suv ta'minotining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda mahsulotlarning yurish uchun taqsimotini va oziq-ovqat menyusi, ichimlik ichish rejimini tuzish
		17. Marshrutni transport bilan ta'minlashni rejalashtirish – marshrutning boshiga kelish, marshrut tugagan joydan ketish, marshrut ichidagi o'tish joylari, marshrut turiga qarab avtomobilda kuzatib borish
		Ko'nikmalar:
		Marshrutni rejalashtirish va rejasini tuzish
		Hududning fizik-geografik va ijtimoiy-madaniy xususiyatlarini tahlil qilish va baholash
		Mumkin bo'lgan xavf va tavakkalchiliklarni tahlil qilish va baholash
		Jins, yosh, jismoniy, texnik va psixologik tayyorgarlik darajasini hisobga olgan holda turistik (ekskursiya) guruhini shakllantirish
		Marshrutning xususiyatlarini umumiy uzunligi, davomiyligi, avtonomlik darajasini tahlil qilish va baholash
		Marshrutning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda ovqatlanish va ichimlik rejimini rejalashtirish
		Mustaqil ravishda marshrut narxini hisoblab chiqish
		Mavjud meteorologik ma'lumotlarni tahlil qilish va ob-havoning o'z kuzatuvlari asosida qisqa muddatli mahalliy ob-havo bashoratlarini tuzish
		Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda turistik, ekskursiya guruhi xavfsizligini ta'minlash uchun zarur jihozlarni tanlash
		Favqulodda hodisa yoki baxtsiz hodisa yuz berganda harakatlar rejalarini ishlab chiqish
		Turistlarga, ekskursantlarga shu jumladan xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha instruktaj o'tkazish
		Murakkablik toifasiga qarab marshrut va uning texnik-taktik rejasini tuzish
		Marshrutning texnik murakkabligini tahlil qilish va baholash

		Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash
		Ovqatlanish va ichimlik rejimini rejalashtirish
		Turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun maxsus shaxsiy va umumiy jihozlarni tanlash
		Bilimlar:
		Turizmning faol turlarini amalga oshirish faoliyatini tartibga soluvchi davlat va xalqaro standartlar
		Kasb standarti va lavozim yo'riqnomasining talablari
		Turli xil xavf va tavakkalchiliklarni monitoring qilish, tahlil qilish va baholash usullari hamda ularni oldini olish chorolari
		Marshrutni tashkil qilish va o'tish reglamentining metodikasi
		Marshrut hududining fizik-geografik, ob-havo iqlim sharoitlari, flora va fauna, relyefning xususiyatlari va o'ziga xosligi, ijtimoiy-madaniy xususiyatlari
		Marshrut o'tkaziladigan hududning sanitariya-epidemiologik holati
		Mavjud meteorologik ma'lumotlarni tahlil qilish va ob-havoning o'z kuzatuvlari asosida qisqa muddatli mahalliy ob-havo bashoratlari
		Mo'ljallangan marshrutning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda shaxsiy, guruh, sug'urta va maxsus jihozlarning turli turlarini tanlash tamoyillari va usullari
		Turistlar, ekskursantlar va ularning guruhining kundalik hayoti, ovqatlanish hamda ichimlik ichish rejimini samarali tashkil etishning asosiy usullari
		Marshrutni tashkil qilish va o'tkazish uchun zarur bo'lgan texnik hujjatlar
		Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi
		Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash tizimi
		Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab marshrutning taktik va texnik rejasini ishlab chiqish metodikasi
		Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda marshrutni ishlab chiqish, tashkil etish metodikasi va bosib o'tish reglamenti
		Marshrut hududidagi urf-odatlar, me'yorlar va xulq-atvor qoidalari
		Turizmning faol turlarida anjomlar turlari, ulardan foydalanish usullari
		Turistlarning tayyorgarlik darajasini aniqlash usullari va vositalari
		Marshrutni tashkil qilish va o'tkazish uchun zarur bo'lgan texnik hujjatlar
	A2.02.4 - Toifalangan marshrutlarni bosib o'tishda	Mehnat harakatlari:
		1. Turistlar bilan tanishish, kerak bo'lganda guruhlariga bo'lish
		2. Marshrutga chiqishdan oldin shaxsiy va umumiy xavfsizlik jihozlarini tekshirish

xavfsizlikni ta'minlash	3. Turistik guruhiga xavfsizlik qoidalari bo'yicha yuzma-yuz formatda instruktaj o'tkazish
	4. Marshrutga chiqishdan oldin turistik guruh, baza lageri va qutqaruv xizmati o'rtasida aloqa tizimini yaratish
	5. Hududga moslashish, marshrut bo'ylab optimal yo'lni tanlash
	6. Mumkin bo'lgan xavf-xatarlarga qarab marshrutni bosib o'tishning maqbul taktikasi va texnikasini tanlash
	7. Marshrutni bosib o'tishda optimal harakat tezligini va dam olish rejimini tanlash
	8. Marshrutda guruh harakatini tashkil qilish: yetakchilik va o'zaro aloqa
	9. Marshrutda turistik guruhni kuzatib borish va boshqarish
	10. Marshrutni bosib o'tish davomida xavfsizlik choralari ko'rish
	11. Zarur bo'lganda, shaxsiy va guruhli xavfsizlik jihozlaridan foydalanish
	12. Kutilmagan vaziyatlar yuzaga kelganda marshrutni tuzatish
	13. Marshrutni bosib o'tish davomida turistik guruh bilan aloqa qilish, yordam berish, maslahat berish va ko'rsatma berish
	14. Turistik guruh tomonidan shaxsiy xavfsizlik talablariga, xavfsizlik texnikasi qoidalariga, o'zini tutish qoidalariga, harakatlanish va dam olish rejimlariga rioya etilishini nazorat qilish
	15. Ziddiyatli vaziyatlarning oldini olish maqsadida turistik guruhning turli bo'linmalariga xizmat ko'rsatishda differentsiallashgan yondashuvni qo'llash
	16. Turar joy, ovqatlanish va ichimlik rejimini tashkil qilish
	17. Atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish bo'yicha choralar ko'rish
	18. Turistga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish
	19. Marshrutga chiqishdan oldin shaxsiy va umumiy jihozlarning to'liqligi va yaroqliligini tekshirish, marshrut turi va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda qadoqlash va transportda tashish
	20. Turistik guruh ichidagi yo'riqchi-yo'l boshlovchilarning o'zaro harakatini tashkillashtirish
	21. Meteorologik ma'lumotlarni tahlil qilib, ob-havo va ko'chki holatini monitoring qilib, ko'chki xavfining qisqa muddatli bashoratini tuzish
	22. Marshrutning texnik jihatdan qiyin va xavfli qismlarida turistlar uchun xavfsizlikni tashkil qilish
	23. Daryolar bo'ylab o'tish joylarini boshqarish, harakatlanish taktikasi, texnikasi va xavfsizlik usullarini tanlash
	24. Marshrutlarni bosib o'tishda turistlarning jismoniy zo'riqishini nazorat qilish

		25. Jihozlarni shikastlangan taqdirda ta'mirlash
		Ko'nikmalar:
		Marshrutga chiqishdan oldin shaxsiy va umumiy xavfsizlik jihozlarini tekshirish
		Turistlar, ekskursantlar guruhiga marshrutda xavfsizlik qoidalari bo'yicha instruktaj o'tkazish
		Shaxsiy va guruhli sug'urta jihozlarini tanlash va ulardan to'g'ri foydalanish
		Tog'li hududda va ko'rinishi yomon sharoitlarda yo'nalishni aniqlash
		Barcha mavjud aloqa va navigatsiya vositalaridan foydalanish
		Marshrutdagi haqiqiy va bashorat qilingan iqlim va ob-havo sharoitlarini aniqlash
		Marshrutda tahdid va xavf yuzaga kelishi ehtimolini aniqlash
		Xavfsizlikni ta'minlash, marshrutni bosib o'tishning barcha bosqichlarida xavf va tavakkalchiliklarni oldini olish va kamaytirish
		Turistik guruhning shaxsiy xavfsizlik talablari, xavfsizlik texnikasi qoidalari, xulq-atvor qoidalari, harakatlanish va dam olish rejimlariga rioya etishini nazorat qilish
		Marshrutni bosib o'tishda turistlarning jismoniy holatini nazorat qilish
		Turistlarning noto'g'ri xatti-harakatlari natijasida yuzaga keladigan xavf, jarohatlanish va kasallanishning oldini olish
		Marshrutda dam olish joylari va ovqatlanishni tashkil qilish
		Turistik guruh bilan aloqani saqlash
		Turistik guruhning murakkab savollariga savodli va professional tarzda javob berish
		Mojarolarni oldini olish va nizoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalariga ega bo'lish
		Mahalliy aholi bilan madaniy o'zaro aloqa qilishni bilish
		Xizmat ko'rsatish etiketi qoidalariga rioya qilish, turistlarning etnik-madaniy va diniy an'analarini hisobga olish
		Turistlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish
		Marshrutni bosib o'tishning barcha bosqichlarida harakatlanish va yetakchilik qilish
		Mumkin bo'lgan xavf-xatarlarga qarab marshrut harakatini tashkil qilishning turli xil taktik va texnik usullaridan foydalanish
		Marshrutning texnik jihatdan qiyin va xavfli qismlarida turistlarning xavfsizligini ta'minlash
		Suv to'siqlarini kesib o'tish, shu jumladan taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va o'tish joylarida xavfsizlikni tashkil qilish usullari
		Ko'chki xavfning joriy darajasini baholash

	<p>Marshrutni bosib o'tishda ko'rinishi yomon bo'lgan sharoitlarda, xaritalar va kompasdan foydalanmasdan hududda mo'ljalni olish</p> <p>Marshrutda ishlatiladigan barcha turdagi jihozlarni ta'mirlashni amalga oshirish</p> <p>Bilimlar:</p> <p>Turizmning faol turlarini amalga oshirish faoliyatini tartibga soluvchi davlat va xalqaro standartlar</p> <p>Kasb standarti va lavozim yo'riqnomasining talablari</p> <p>Turizmning global axloq kodeksi</p> <p>Turizmning faol turlari sohasidagi kasbiy terminologiya</p> <p>Marshrut hududining fizik-geografik, ob-havo iqlim sharoiti, flora va fauna, relyefning tabiati va ijtimoiy-madaniy xususiyatlari</p> <p>Har xil turdagi xavf va tavakkalchiliklarni baholash usullari</p> <p>Faol turizm va marshrutning o'ziga xos xususiyatlariga muvofiq marshrutni bosib o'tish reglamentlari</p> <p>Marshrutni bosib o'tishda xavfsizlikni ta'minlash usullari va xulq-atvor qoidalari</p> <p>Shaxsiy va umumiy xavfsizlik jihozlarining har xil turlaridan foydalanishda xavfsizlik qoidalari</p> <p>Maxsus xaritalar, kompaslar, sun'iy yo'ldosh navigatsiya tizimlari va texnik vositalardan foydalanmasdan quyosh, oy, yulduzlar, mahalliy alomatlar va tabiiy hodisalar bo'yicha hududga moslashish usullari</p> <p>Turistik guruhni tashkil etish, boshqarish va ularga ko'rsatma berish usullari</p> <p>Turar joy, ovqatlanish va ichimlik rejimini tashkil qilishning asosiy usullari</p> <p>Turistik guruh bilan aloqani saqlashning asosiy qoidalari</p> <p>Psixologiya, konfliktologiya va madaniyatlararo aloqa asoslari</p> <p>Ekologik xavfsizlikka rioya qilish, atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish usullari</p> <p>Tezkor aloqa telefonlari, O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi mintaqaviy xizmatlari joylashgan joylar, ogohlantirish sxemalari va aloqa seanslari</p> <p>Birinchi tibbiy yordam ko'rsatishning asosiy usullari</p> <p>Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlariga va marshrutning murakkablik toifasiga muvofiq marshrutni bosib o'tishning taktik va texnik usullari</p> <p>Marshrutlarni o'tkazishda turistlarni tashkil etish, boshqarish va ularga ko'rsatma berish tamoyillari va usullari</p> <p>Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi</p> <p>Tabiiy muhitda omon qolish asoslari</p> <p>Jihozlarning nosozliklarini aniqlash va tuzatish usullari</p> <p>Maxsus turistlik jihozlarning har xil turlaridan foydalanishda xavfsizlik qoidalari</p>
--	--

		Faol harakatlanish usulida marshrutlarda maxsus xavfsizlik choralarini tashkil qilish usullari
		Topografiya asoslari
		Ko'chki xavfning joriy darajasini baholash tamoyillari va usullari
		Yuqori tog'li sharoitlarga to'g'ri iqlimlashtirishni tashkil etish usullari
		Suv to'siqlarini kesib o'tish usullari, taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va xavfsizlik choralarini
		Marshrutni bosib o'tishda sport fiziologiyasi
	A2.03.4 - Toifalangan marshrutlarni bosib o'tishda favqulodda hodisa paytida harakatlarni muvofiqlashtirish	Mehnat harakatlari:
		1. Favqulodda vaziyat xavfi yuzaga kelganda marshrutni to'xtatib turish yoki tuzatish va turistik guruhni xavfsiz zonaga olib chiqish
		2. Turistik guruhda vahima va nizolarni oldini olish
		3. Mavjud texnik aloqa vositalaridan foydalanish
		4. Favqulodda vaziyat to'g'risida xabar berish va yordam chaqirish, xizmat buyurtmachisini, turizm sohasidagi vakolatli davlat organlarini, mahalliy o'zini-o'zi boshqarish organlarini, O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi xizmatlarini va manfaatdor tomonlarni xabardor qilish
		5. Favqulodda vaziyat hududida joylashgan qutqaruv xizmatlari va boshqa guruhlar bilan aloqa o'rnatish va harakatlarni muvofiqlashtirish
		6. Jabrlanuvchiga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish, uning holatini nazorat qilish va psixologik yordam berish
		7. Jabrlanuvchini marshrutdan evakuatsiya qilish
		8. Favqulodda vaziyatni hujjatlashtirish va xabar qilish
		9. Omon qolish uchun kurash bosqichini boshlash: harakatlar rejasini ishlab chiqish
		10. Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralarini ko'rish
		11. Xalqaro kodning falokat signallaridan foydalanish, signal berish tartibi va falokat haqida xabar berish
		Ko'nikmalar:
		Favqulodda vaziyat yuzaga kelganda turistik guruhga yordam ko'rsatish va harakatlarni muvofiqlashtirish
		Turistik guruhda vahima va nizolarni oldini olish
		Mavjud barcha texnik aloqa vositalaridan foydalanish
		Xarita va navigatsiya vositalaridan foydalangan holda hududda yo'nalishni aniqlash
		Mavjud texnik aloqa vositalaridan foydalanish
		Avariya davom olish joylarini tashkil qilish
		Favqulodda vaziyat to'g'risida xabar berish va yordam chaqirish, xizmat buyurtmachisini, turizm sohasidagi vakolatli davlat organlarini, mahalliy o'zini-o'zi boshqarish organlarini,

		<p>O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlar vazirligi xizmatlarini va manfaatdor tomonlarni xabardor qilish</p> <p>Favqulodda vaziyatlar vazirligi va hududdagi qutqaruv guruhlarini bilan o'zaro aloqa o'rnatish</p> <p>Jabrlanuvchiga birinchi tibbiy va psixologik yordam ko'rsatish, uning holatini kuzatish</p> <p>Favqulodda vaziyatni hujjatlashtirish va xabar qilish</p> <p>Vaziyatni to'g'ri baholash, xavf darajasidan xabardor bo'lish, omon qolish</p> <p>Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish</p> <p>Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralarini ko'rish</p> <p>Xalqaro kodning falokat signallaridan foydalanish</p> <p>Qidiruv-qutqaruv tadbirlarini o'tkazishda og'zaki bo'lmagan signallardan foydalanish</p> <p>Bilimlar:</p> <p>Xavfsizlikni ta'minlash talablari bo'yicha davlat va xalqaro standartlar</p> <p>Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish qoidalari</p> <p>Falokat signallarini berish usullari</p> <p>Jabrlanuvchini qo'l ostidagi vositalardan foydalangan holda tushirish, ko'tarish va qazib olish texnik usullari</p>
	Mas'uliyat va mustaqillik:	<p>1. Turistik guruhga nisbatan kasbiy etika me'yorlariga amal qilish va bu borada mas'uliyatni o'z zimmasiga olish</p> <p>2. Malaka talablari va lavozim majburiyatlariga muvofiq vazifalarni mustaqil bajarish</p> <p>3. Marshrutda belgilangan xavfsizlik va tartib qoidalarini buzish uchun javobgarlik</p> <p>4. Turistik marshrutning turi va murakkabligi xususiyatlariga muvofiq ravishda uni samarali va sifatli tashkil etish bo'yicha individual javobgarlik</p> <p>5. O'z faoliyatingizni rejalashtirish</p> <p>6. Belgilangan vazifalarni malaka talablari va lavozim majburiyatlariga muvofiq hal etish uchun javobgarlik</p>
A3.4 - Tog' yonbag'irlarida tog' turizmi, chang'i va snobord bilan shug'ullani shda turistlarni kuzatib borish	A3.01.4 - Tog' yonbag'irlarida tog' turizmi, chang'i va snobord bilan shug'ullanishda Marshrutni bosib o'tishga tayyorlash	<p>Mehnat harakatlari:</p> <p>1. Marshrutni ekspeditsiya tekshiruvini o'tkazish, marshrutga yondashish, to'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqishning mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish yoki mavsum boshlanishidan oldin o'tkazilgan ushbu marshrut bo'yicha ekspeditsiya hisobotidan foydalanish</p> <p>2. To'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqish uchun mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish</p> <p>3. Murakkablik toifasiga qarab marshrutni tuzish va rejalashtirish</p>

		4. Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab harakatlanish va dam olish rejimini ishlab chiqish va mo'ljallash
		5. Guruhdagi turistlar sonini, marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda qo'shimcha yo'riqchi-yo'l boshlovchilarni jalb qilish
		6. Zarur bo'lganda, marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda turistning sog'lig'i to'g'risida ma'lumotnoma mavjudligini tekshirish
		7. Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda ovqatlanish va ichimlik ichish rejimini rejalashtirish. Oziq-ovqat zaxiralarini to'ldirish imkoniyatini aniqlash, xarajatlar smetasini tuzish
		8. Turistlarning xohishlarini va yurish sharoitlarida taom tayyorlash va suv ta'minotining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda mahsulotlarning yurish uchun taqsimotini va oziq-ovqat menyusi, ichimlik ichish rejimini tuzish
		9. Marshrutni transport bilan ta'minlashni rejalashtirish – marshrutning boshiga kelish, marshrut tugagan joydan ketish, marshrut ichidagi o'tish joylari, marshrut turiga qarab avtomobilda kuzatib borish
		10. Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan jihozlarni tayyorlash
		11. Marshrutda navigatsiya va aloqa vositalarini tayyorlash, ularning sozligini tekshirish
		12. Qutqaruv va ixtisoslashtirilgan xizmatlarga turistlar guruhining marshruti va tarkibi to'g'risida ma'lumot berish
		13. Ko'chki xavfi darajasini tahlil qilish va baholash
		14. Chang'i va snovbord bilan shug'ullanishda turistlarning tayyorgarlik darajasiga muvofiq marshrutni tanlash uchun trassalarni tasniflash ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish
		15. Tog' turizmi bilan shug'ullanishda xavf va tavakkalchiliklarni kamaytirish va oldini olish bo'yicha harakatlarni ishlab chiqish, shu jumladan marshrutga chiqish va tushish, tosh va muz devorlari, dovonlar, cho'qqilar traverslari, muzliklarni yengib o'tish
		Ko'nikmalar:
		Murakkablik toifasiga qarab marshrut va uning texnik-taktik rejasini tuzish
		Marshrutning texnik murakkabligini tahlil qilish va baholash
		Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash
		Ovqatlanish va ichimlik rejimini rejalashtirish
		Turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun maxsus shaxsiy va umumiy jihozlarni tanlash
		Ko'chki xavfining joriy darajasini monitoring qilish va baholash

	<p>Marshrutning texnik xususiyatlarini tahlil qilish va baholash (qor qoplamasining holati, umumiy uzunligi, qiyaligi, balandligi, texnik murakkabligi, avtonomlik darajasi)</p> <p>Har xil turdagi xavf va tavakkalchiliklarni kamaytirish va oldini olish bo'yicha harakatlarni ishlab chiqish, shu jumladan marshrutga chiqish va tushish, tosh va muz devorlari, dovonlar, cho'qqilar va cho'qqilarning traverslari, muzliklar, tog'-chang'i trassalari va boshqalarni yengib o'tish</p> <p>Bilimlar:</p> <p>Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi</p> <p>Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash tizimi</p> <p>Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab marshrutning taktik va texnik rejasini ishlab chiqish metodikasi</p> <p>Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda marshrutni ishlab chiqish, tashkil etish metodikasi va bosib o'tish reglamenti</p> <p>Marshrut hududidagi urf-odatlar, me'yorlar va xulq-atvor qoidalari</p> <p>Turizmning faol turlarida anjomlar (uskunalar) turlari, ulardan foydalanish usullari</p> <p>Turistlarning tayyorgarlik darajasini aniqlash usullari va vositalari</p> <p>Marshrutni tashkil qilish va o'tkazish uchun zarur bo'lgan texnik hujjatlar</p> <p>Tog' yonbag'irlarining tavsifi</p> <p>Tog'-chang'i trassalarining tasnifi</p> <p>Mavjud meteorologik ma'lumotlarni tahlil qilish va ob-havo, qor qoplami va ko'chkilarni o'z kuzatuvlari asosida qisqa muddatli mahalliy ko'chki xavfi bashoratlarini tuzish usullari</p>
A3.02.4 - Tog' yonbag'irlarida tog' turizmi, chang'i va snovbord bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash	<p>Mehnat harakatlari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Marshrutga chiqishdan oldin shaxsiy va umumiy jihozlarning to'liqligi va yaroqliligini tekshirish, marshrut turi va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda qadoqlash va transportda tashish 2. Turistik guruh ichidagi yo'riqchi-yo'l boshlovchilarning o'zaro harakatini tashkillashtirish 3. Meteorologik ma'lumotlarni tahlil qilib, ob-havo va ko'chki holatini monitoring qilib, ko'chki xavfining qisqa muddatli bashoratini tuzish 4. Marshrutning texnik jihatdan qiyin va xavfli qismlarida turistlar uchun xavfsizlikni tashkil qilish 5. Daryolar bo'ylab o'tish joylarini boshqarish, harakatlanish taktikasi, texnikasi va xavfsizlik usullarini tanlash 6. Marshrutlarni bosib o'tishda turistlarning jismoniy zo'riqishini nazorat qilish 7. Jihozlarni shikastlangan taqdirda ta'mirlash

		8. Tog' chang'isi yoki snoubordda zarur ko'nikmalarni qo'llagan holda turistlarni tog' yonbag'irlarida marshrutlardan o'tishga tayyorlash
		9. Tog' relyefi tog'-chang'i yonbag'irlari va trassalari bo'ylab harakatlanish
		10. Tog' daryolari orqali o'tish joylarini tashkil etish
		Ko'nikmalar:
		Marshrutni bosib o'tishning barcha bosqichlarida harakatlanish va yetakchilik qilish
		Mumkin bo'lgan xavf-xatarlarga qarab marshrut harakatini tashkil qilishning turli xil taktik va texnik usullaridan foydalanish
		Marshrutning texnik jihatdan qiyin va xavfli qismlarida turistlarning xavfsizligini ta'minlash
		Suv to'siqlarini kesib o'tish, shu jumladan taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va o'tish joylarida xavfsizlikni tashkil qilish usullari
		Ko'chki xavfining joriy darajasini baholash
		Marshrutni bosib o'tishda ko'rinishi yomon bo'lgan sharoitlarda, topografik xaritalar va kompasdan foydalanib, xaritalar va kompasdan foydalanmasdan hududda mo'ljalni olish
		Marshrutda ishlatiladigan barcha turdagi jihozlarni ta'mirlashni amalga oshirish
		Tog' relyefi bo'ylab qor, muzlik, qoyalar, tog'-chang'i yonbag'irlari, trassalari, shu jumladan ko'chki xavfining turli darajalari sharoitlarida harakatlanish
		Qutqarish usullari va texnik vositalaridan foydalanish
		Har qanday ob-havo sharoitlarida tog' chang'isi yoki snoubordda uchish
		Qor qoplami qalinligi tuzilishini o'rganish olib borish, chang'i va snoubord bilan shug'ullanishda qor qoplaminig standart faol sinovlarini o'tkazish
		Bilimlar:
		Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlariga va marshrutning murakkablik toifasiga muvofiq marshrutni bosib o'tishning taktik va texnik usullari
		Marshrutlarni o'tkazishda turistlarni tashkil etish, boshqarish va ularga ko'rsatma berish tamoyillari va usullari
		Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi
		Tabiiy muhitda omon qolish asoslari
		Jihozlarning nosozliklarini aniqlash va tuzatish usullari
		Maxsus turistlik jihozlarning har xil turlaridan foydalanishda xavfsizlik qoidalari
		Faol harakatlanish usulida marshrutlarda maxsus xavfsizlik choralarini tashkil qilish usullari
		Topografiya asoslari

		Ko'chki xavfining joriy darajasini baholash tamoyillari va usullari
		Yuqori tog'li sharoitlarga to'g'ri iqlimlashtirishni tashkil etish usullari
		Suv to'siqlarini kesib o'tish usullari, taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va xavfsizlik choralarini
		Marshrutni bosib o'tishda sport fiziologiyasi
		Tog' relyefi bo'ylab harakatlanishni tashkil etishning taktik va texnik usullari shu jumladan qutqarish texnikasi metodikasi
		Ko'chki xavfi bilan bog'liq xavf va tavakkalchiliklarni oldini olish va minimallashtirishning tashkiliy, taktik va texnik usullari
		Qor qoplami qalinligi tuzilishini o'rganish olib borish, shu jumladan tayyorlanmagan tog' yonbag'irlarida chang'i va snoubord bilan shug'ullanishda qor qoplaminin standart faol sinovlarini o'tkazish usullari
		Tog'-chang'i yonbag'irlari, trassalari bo'ylab tog' chang'isi yoki snoubordda uchish texnikasi va taktikasining nazariy asoslari
		A3.03.4 - Tog' yonbag'irlarida tog' turizmi, chang'i va snoubord bilan shug'ullanishda favqulodda hodisa paytida harakatlarni muvofiqlashtirish
	1. Omon qolish uchun kurash bosqichini boshlash: harakatlar rejasini ishlab chiqish	
	2. Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralarini ko'rish	
	3. Xalqaro kodning falokat signallaridan foydalanish, signal berish tartibi va falokat haqida xabar berish	
	Ko'nikmalar:	
	Vaziyatni to'g'ri baholash, xavf darajasidan xabardor bo'lish, omon qolish	
	Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish	
	Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralarini ko'rish	
	Xalqaro kodning falokat signallaridan foydalanish	
	Qidiruv-qutqaruv tadbirlarini o'tkazishda og'zaki bo'lmagan signallardan foydalanish	
	Bir va bir necha kishining kuchi bilan ko'chkilarda qidiruv-qutqaruv ishlarini olib borish	
	Jabrlanganlarni qidirishda qor ko'chkisi datchiklari bilan ishlash	
Jabrlanuvchini qo'l ostidagi vositalardan foydalangan holda tushirish, ko'tarish, qazib olish		
Bilimlar:		
Xavfsizlikni ta'minlash talablari bo'yicha davlat va xalqaro standartlar		
Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish qoidalari		
Falokat signallarini berish usullari		

		Jabrlanuvchini qo'l ostidagi vositalardan foydalangan holda tushirish, ko'tarish va qazib olish texnik usullari
		Ko'chkilarda qidiruv-qutqaruv ishlarini tashkil etish va o'tkazish usullari
		Jabrlanganlarni qidirishda qor ko'chkisi datchiklari bilan ishlash texnikasi
		Jabrlanganlarni qidirishda zondlash texnikasi
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Tog' yonbag'irlarida yuzaga kelgan xavfli holatni tezkor tahlil qilib, uning darajasi, joylashuvi va oqibatlarini aniqlash uchun javobgar bo'ladi
		2. Guruh a'zolari, qutqaruv xizmati va boshqa mutasaddi shaxslarning harakatlarini uyg'unlashtirib, jarayonni tartibli tashkil etadi
		3. Vaziyat haqida yuqori rahbariyatga yoki tegishli xizmatlarga aniq axborot beradi, yordam kelguniga qadar rahbarlikni o'z zimmasiga oladi
		4. Jabrlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish yoki bu ishni tashkil etish uchun mas'ul bo'ladi
		5. Vaqt va sharoit taqozosiga ko'ra xavfsizlikni ta'minlash, odamlar hayotini saqlab qolish va xavfni kamaytirish maqsadida mustaqil qarorlar qabul qiladi
		6. Barcha harakatlarda amaldagi xavfsizlik me'yorlariga qat'iy amal qiladi va ularning bajarilishini boshqalardan ham talab qiladi.
7. Stressli holatlarda sovuqqonlikni saqlab, jamoaning ruhiy barqarorligini ta'minlaydi hamda o'z harakati oqibatlari uchun shaxsiy javobgarlikni his etadi.		
A4.4 - Speleoturizm bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish	A4.01.4 - Speleoturizm bilan shug'ullanishda marshrutni bosib o'tishga tayyorlash	Mehnat harakatlari:
		1. Marshrutni ekspeditsiya tekshiruvini o'tkazish, marshrutga yondashish, to'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqishning mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish yoki mavsum boshlanishidan oldin o'tkazilgan ushbu marshrut bo'yicha ekspeditsiya hisobotidan foydalanish
		2. To'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqish uchun mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish
		3. Murakkablik toifasiga qarab marshrutni tuzish va rejalashtirish
		4. Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab harakatlanish va dam olish rejimini ishlab chiqish va mo'ljallash
		5. Guruhdagi turistlar sonini, marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda qo'shimcha yo'riqchi-yo'l boshlovchilarni jalb qilish
		6. Zarur bo'lganda, marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda turistning sog'lig'i to'g'risida ma'lumotnoma mavjudligini tekshirish

		7. Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda ovqatlanish va ichimlik ichish rejimini rejalashtirish. Oziq-ovqat zaxiralarini to'ldirish imkoniyatini aniqlash, xarajatlar smetasini tuzish
		8. Turistlarning xohishlarini va yurish sharoitlarida taom tayyorlash va suv ta'minotining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda mahsulotlarning yurish uchun taqsimotini va oziq-ovqat menyusi, ichimlik ichish rejimini tuzish
		9. Marshrutni transport bilan ta'minlashni rejalashtirish – marshrutning boshiga kelish, marshrut tugagan joydan ketish, marshrut ichidagi o'tish joylari, marshrut turiga qarab avtomobilda kuzatib borish
		10. Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan jihozlarni tayyorlash
		11. Marshrutda navigatsiya va aloqa vositalarini tayyorlash, ularning sozligini tekshirish
		12. Qutqaruv va ixtisoslashtirilgan xizmatlarga turistlar guruhining marshruti va tarkibi to'g'risida ma'lumot berish
		13. Hudud va g'or to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish
		14. G'orning joylashgan joyiga, uning aholi punktlaridan uzoqligiga, yil vaqtiga, yondashuvlarning murakkabligiga va boshqa shartlarga qarab marshrutning yerusti bosqichidan o'tish usulini tanlash
		15. Relyefga, g'orlardagi iqlim sharoitlariga va ularning uzunligiga qarab yerosti bosqichidan o'tish usulini tanlash
		16. Ishtirokchilarni speleo yurishga tayyorlash
		Ko'nikmalar:
		Murakkablik toifasiga qarab marshrut va uning texnik-taktik rejasini tuzish
		Marshrutning texnik murakkabligini tahlil qilish va baholash
		Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash
		Ovqatlanish va ichimlik rejimini rejalashtirish
		Turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun maxsus shaxsiy va umumiy jihozlarni tanlash
		Marshrutning texnik xususiyatlari, g'orlarning qiyinlik toifalari, umumiy uzunligi, qiyaligi, chuqurligi, balandligi, texnik murakkabligi, avtonomlik darajasini tahlil qilish va baholash
		Har xil turdagi xavf va tavakkalchiliklarni kamaytirish va oldini olish bo'yicha harakatlarni ishlab chiqish
		Bilimlar:
		Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi
		Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash tizimi

		Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab marshrutning taktik va texnik rejasini ishlab chiqish metodikasi
		Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda marshrutni ishlab chiqish, tashkil etish metodikasi va bosib o'tish reglamenti
		Marshrut hududidagi urf-odatlar, me'yorlar va xulq-atvor qoidalari
		Turizmning faol turlarida anjomlar turlari, ulardan foydalanish usullari
		Turistlarning tayyorgarlik darajasini aniqlash usullari va vositalari
		Marshrutni tashkil qilish va o'tkazish uchun zarur bo'lgan texnik hujjatlar
		Speleo turizmining o'ziga xos xususiyatlari
		G'orlarning tasnifi
		G'orlarning qiyinlik toifasi
		Speleo marshrutning murakkablik toifasi
	A4.02.4 - Speleoturizm bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash	Mehnat harakatlari:
		1. Marshrutga chiqishdan oldin shaxsiy va umumiy jihozlarning to'liqligi va yaroqliligini tekshirish, marshrut turi va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda qadoqlash va transportda tashish
		2. Turistik guruh ichidagi yo'riqchi-yo'l boshlovchilarning o'zaro harakatini tashkillashtirish
		3. Meteorologik ma'lumotlarni tahlil qilib, ob-havo va ko'chki holatini monitoring qilib, ko'chki xavfining qisqa muddatli bashoratini tuzish
		4. Marshrutning texnik jihatdan qiyin va xavfli qismlarida turistlar uchun xavfsizlikni tashkil qilish
		5. Daryolar bo'ylab o'tish joylarini boshqarish, harakatlanish taktikasi, texnikasi va xavfsizlik usullarini tanlash
		6. Marshrutlarni bosib o'tishda turistlarning jismoniy zo'riqishini nazorat qilish
		7. Jihozlarni shikastlangan taqdirda ta'mirlash
		8. Har xil turdagi sirtlarda harakatlanish, turli chuqurliklarga tushish
		9. Mahalliy to'siqlar bilan g'orlardan o'tish
		10. Zarur bo'lganda, panjara va ilmoqlarni yo'naltirish
11. G'orni zabt etish		
Ko'nikmalar:		
Marshrutni bosib o'tishning barcha bosqichlarida harakatlanish va yetakchilik qilish		
Mumkin bo'lgan xavf-xatarlarga qarab marshrut harakatini tashkil qilishning turli xil taktik va texnik usullaridan foydalanish		
Marshrutning texnik jihatdan qiyin va xavfli qismlarida turistlarning xavfsizligini ta'minlash		

		Suv to'siqlarini kesib o'tish, shu jumladan taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va o'tish joylarida xavfsizlikni tashkil qilish usullari
		Ko'chki xavfining joriy darajasini baholash
		Marshrutni bosib o'tishda ko'rinishi yomon bo'lgan sharoitlarda, topografik xaritalar va kompasdan foydalanib, xaritalar va kompasdan foydalanmasdan hududda mo'ljalni olish
		Marshrutda ishlatiladigan barcha turdagi jihozlarni ta'mirlashni amalga oshirish
		Gorizontal, qiya va vertikal sirt bo'ylab harakatlanish, turli chuqurliklarga tushish
		G'orlardan mahalliy to'siqlar sonini, ularning qiyinchiliklari va zabt etish davomiyligini hisobga olgan holda o'tish
		Bitta yurish paytida butun g'orlar to'plamidan o'tish
		G'or labirintlarida moslashish
		Bilimlar:
		Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlariga va marshrutning murakkablik toifasiga muvofiq marshrutni bosib o'tishning taktik va texnik usullari
		Marshrutlarni o'tkazishda turistlarni tashkil etish, boshqarish va ularga ko'rsatma berish tamoyillari va usullari
		Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi
		Tabiiy muhitda omon qolish asoslari
		Jihozlarning nosozliklarini aniqlash va tuzatish usullari
		Maxsus turistlik jihozlarning har xil turlaridan foydalanishda xavfsizlik qoidalari
		Faol harakatlanish usulida marshrutlarda maxsus xavfsizlik choralarini tashkil qilish usullari
		Topografiya asoslari
		Ko'chki xavfining joriy darajasini baholash tamoyillari va usullari
		Yuqori tog'li sharoitlarga to'g'ri iqlimlashtirishni tashkil etish usullari
		Suv to'siqlarini kesib o'tish usullari
		Marshrutni bosib o'tishda sport fiziologiyasi
		Speleologning axloq kodeksi
		Speleo turizm texnikasining turlari
		Osma dor-yo'li texnikasi va uni tashkil etish qoidalari
		G'orlarning qiyinlik toifalari
		Vertikal g'orlarda ishlash SRT texnikasi talablari
		Ta'mirlash va profilaktika ishlarini amalga oshirish usullari
		G'or labirintlarida moslashish usullari
		Mehnat harakatlari:
	A4.03.4 - Speleoturizm bilan shug'ullanishda favqulodda	1. Omon qolish uchun kurash bosqichini boshlash: harakatlar rejasini ishlab chiqish
		2. Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralarini ko'rish

	hodisa paytida harakatlarni muvofiq- lashtirish	3. Xalqaro kodning falokat signallaridan foydalanish, signal berish tartibi va falokat haqida xabar berish
		4. G'orlarda qidiruv-qutqaruv ishlarini olib borish
		Ko'nikmalar:
		Vaziyatni to'g'ri baholash, xavf darajasidan xabardor bo'lish, omon qolish
		Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish
		Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralarini ko'rish
		Xalqaro kodning falokat signallaridan foydalanish
		Qidiruv-qutqaruv tadbirlarini o'tkazishda og'zaki bo'lmagan signallardan foydalanish
		Maxsus qutqaruv jihozlari bilan ishlash
		Turistik guruh tomonidan qutqaruv ishlarini amalga oshirishni tashkil etish
		Bilimlar:
		Xavfsizlikni ta'minlash talablari bo'yicha davlat va xalqaro standartlar
		Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish qoidalari
		Falokat signallarini berish usullari
	Jabrlanuvchini qo'l ostidagi vositalardan foydalangan holda tushirish, ko'tarish va qazib olish texnik usullari	
	G'orlarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf xillari va turlari	
	Qutqaruv ishlari texnikasi	
	Jabrlanuvchini vertikal g'orlarda tashish texnikasi	
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. G'or yoki yer osti yo'llarida yuzaga kelgan favqulodda hodisaning sababini, ko'lami va xavf darajasini aniqlash uchun javobgarlik
		2. Speleoturizm ishtirokchilarini xavfli hududdan xavfsiz joyga olib chiqish, ularni tinchlantirish va tartibni saqlash bo'yicha choralar ko'rish
3. Guruh a'zolari, gidlar va qutqaruv xizmatlari o'rtasidagi harakatlarni muvofiqlashtirib, vaziyatni boshqarishni tashkil etish		
4. Voqea joyi, jabrlanganlar soni va zarur yordam hajmi haqida rahbariyat yoki tegishli qutqaruv xizmatlariga aniq va o'z vaqtida ma'lumot berish		
5. Jarohat olganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish yoki bu jarayonni tashkil etish uchun mas'uliyat		
6. Vaqt va holatga qarab xavfsizlikni ta'minlash, odamlar hayotini saqlab qolish va xavfni kamaytirish yo'lida mustaqil, tezkor qarorlar qabul qilish		
7. Speleoturizmga oid xavfsizlik talablari, yo'riqnomalar va texnik vositalardan foydalanish qoidalariga qat'iy amal qilish		
8. Murakkab va xavfli sharoitlarda sovuqqonlik bilan harakat qilish, guruh a'zolari orasida intizom va ishonchni ta'minlash		

A5.4 - Ot turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish	A5.01.4 - Ot turizmi bilan shug'ullanishda marshrutni bosib o'tishga tayyorlash	Mehnat harakatlari:
		1. Marshrutni ekspeditsiya tekshiruvini o'tkazish, marshrutga yondashish, to'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqishning (chiqib ketish) mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish yoki mavsum boshlanishidan oldin o'tkazilgan ushbu marshrut bo'yicha ekspeditsiya hisobotidan foydalanish
		2. To'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqish (chiqib ketish) uchun mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish
		3. Murakkablik toifasiga qarab marshrutni tuzish va rejalashtirish
		4. Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab harakatlanish va dam olish rejimini ishlab chiqish va mo'ljallash
		5. Guruhdagi turistlar sonini, marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda qo'shimcha yo'riqchi-yo'l boshlovchilarni jalb qilish
		6. Zarur bo'lganda, marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda turistning sog'lig'i to'g'risida ma'lumotnoma mavjudligini tekshirish
		7. Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda ovqatlanish va ichimlik ichish rejimini rejalashtirish. Oziq-ovqat zaxiralarini to'ldirish imkoniyatini aniqlash, xarajatlar smetasini tuzish (zarur bo'lganda)
		8. Turistlarning xohishlarini va yurish sharoitlarida taom tayyorlash va suv ta'minotining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda mahsulotlarning yurish uchun taqsimotini va oziq-ovqat menyusi, ichimlik ichish rejimini tuzish
		9. Marshrutni transport bilan ta'minlashni rejalashtirish – marshrutning boshiga kelish, marshrut tugagan joydan ketish, marshrut ichidagi o'tish joylari, marshrut turiga qarab avtomobilda kuzatib borish
		10. Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan jihozlarni tayyorlash
		11. Marshrutda navigatsiya va aloqa vositalarini tayyorlash, ularning sozligini tekshirish
		12. Qutqaruv va ixtisoslashtirilgan xizmatlarga turistlar guruhining marshruti va tarkibi to'g'risida ma'lumot berish
		13. Otlarni boqishni rejalashtirish va tashkil etish
		14. Otlarni tozalash va egarlash
		15. Marshrutga chiqishdan oldin otning holatini baholash
Ko'nikmalar:		
Murakkablik toifasiga qarab marshrut va uning texnik-taktik rejasini tuzish		
Marshrutning texnik murakkabligini tahlil qilish va baholash		
Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash		

		Ovqatlanish va ichimlik rejimini rejalashtirish	
		Turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun maxsus shaxsiy va umumiy jihozlarni tanlash	
		Mo'ljallanayotgan marshrutning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda ot uchun jihozlarni tanlash	
		Otlarni boqishni tashkil qilish	
		Otlarni tozalash va egarlashni amalga oshirish	
		Otlarning holatini baholash	
		Bilimlar:	
		Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi	
		Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash tizimi	
		Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab marshrutning taktik va texnik rejasini ishlab chiqish metodikasi	
		Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda marshrutni ishlab chiqish, tashkil etish metodikasi va bosib o'tish reglamenti	
		Marshrut hududidagi urf-odatlar, me'yorlar va xulq-atvor qoidalari	
		Turizmning faol turlarida anjomlar (uskunalar) turlari, ulardan foydalanish usullari	
		Turistlarning tayyorgarlik darajasini aniqlash usullari va vositalari	
		Marshrutni tashkil qilish va o'tkazish uchun zarur bo'lgan texnik hujjatlar	
		Suv to'siqlarining xususiyatlari	
		Ot anatomiyasi va fiziologiyasi, odatlari, mahalliy va cho'zilgan to'siqlardan o'tish texnikasi	
		Barcha xiyobonlarda ot minish usullari	
		Turli xil xiyobonlarda ot minishda xavfsizlik qoidalarini qo'llashning texnik tavsiflari, funksional xususiyatlari, usullari, otlarni ortmoqlash usullari	
		Otlarni tabiiy muhitda tunashi va ularning ovqatlanishini tashkil etish asoslari	
		A5.02.4 - Ot turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash	Mehnat harakatlari:
			1. Marshrutga chiqishdan oldin shaxsiy va umumiy jihozlarning to'liqligi va yaroqliligini tekshirish, marshrut turi va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda qadoqlash va transportda tashish
			2. Turistik guruh ichidagi yo'riqchi-yo'l boshlovchilarning o'zaro harakatini tashkillashtirish
			3. Meteorologik ma'lumotlarni tahlil qilib, ob-havo va ko'chki holatini monitoring qilib, ko'chki xavfining qisqa muddatli bashoratini tuzish
			4. Marshrutning texnik jihatdan qiyin va xavfli qismlarida turistlar uchun xavfsizlikni tashkil qilish
			5. Daryolar bo'ylab o'tish joylarini boshqarish, harakatlanish taktikasi, texnikasi va xavfsizlik usullarini tanlash

		6. Marshrutlarni bosib o'tishda turistlarning jismoniy zo'riqishini nazorat qilish
		7. Jihozlarni shikastlangan taqdirda ta'mirlash
		8. Ot va ot uchun jihozlarni parvarish qilish
		9. Marshrutda otlarni ko'zdan kechirish va otlarni parvarish qilish
		10. Otning tuyog'iga begona narsalar tushganda otga birinchi veterinariya yordamini ko'rsatish
		Ko'nikmalar:
		Marshrutni bosib o'tishning barcha bosqichlarida harakatlanish va yetakchilik qilish
		Mumkin bo'lgan xavf-xatarlarga qarab marshrut harakatini tashkil qilishning turli xil taktik va texnik usullaridan foydalanish
		Marshrutning texnik jihatdan qiyin va xavfli qismlarida turistlarning xavfsizligini ta'minlash
		Suv to'siqlarini kesib o'tish, shu jumladan taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va o'tish joylarida xavfsizlikni tashkil qilish
		Ko'chki xavfining joriy darajasini baholash
		Marshrutni bosib o'tishda ko'rinishi yomon bo'lgan sharoitlarda, topografik xaritalar va kompasdan foydalanib, xaritalar va kompasdan foydalanmasdan hududda mo'ljalni olish
		Marshrutda ishlatiladigan barcha turdagi jihozlarni ta'mirlashni amalga oshirish
		Turli xil xiyobonlarda so'qmoqlar bo'ylab va so'qmoqlarsiz past-baland joylarda otda harakatlanish
		Otlar va ot uchun jihozlarni nazorat qilish
		Otlarni ko'zdan kechirish, oqsoqlanishini aniqlash, tuyoqlarni tozalash, taqasi mavjudligini tekshirish
		Otlarni boqish va sug'orish
		Ot turizmi bilan shug'ullanishda taqa bo'lishi, kesilishi, ot oyog'i orasiga begona narsalar tushganda veterinariya yordamini ko'rsatish
		Oyoqning tiqilib qolishi, o'tish qiyin bo'lgan yerlardan o'tish paytida otga yordam berish
		Otlarning tunashini tashkil qilish
		Bilimlar:
		Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlariga va marshrutning murakkablik toifasiga muvofiq marshrutni bosib o'tishning taktik va texnik usullari
		Marshrutlarni o'tkazishda turistlarni tashkil etish, boshqarish va ularga ko'rsatma berish tamoyillari va usullari
		Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi
		Tabiiy muhitda omon qolish asoslari
		Jihozlarning nosozliklarini aniqlash va tuzatish usullari

		Maxsus turistik jihozlarning har xil turlaridan foydalanishda xavfsizlik qoidalari
		Faol harakatlanish usulida marshrutlarda maxsus xavfsizlik choralarini tashkil qilish usullari
		Topografiya asoslari
		Ko'chki xavfining joriy darajasini baholash tamoyillari va usullari
		Yuqori tog'li sharoitlarga to'g'ri iqlimlashtirishni tashkil etish usullari
		Suv to'siqlarini kesib o'tish usullari, taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va xavfsizlik choralarini
		Marshrutni bosib o'tishda sport fiziologiyasi
		Tabiiy muhitda ot-dala safarlarini o'tkazish va ot marshrutlarini bosib o'tish usullari
		Ot minish qoidalari
		Ot minishda xavfsizlik qoidalari
		Ot turizmida otga axloqiy munosabat kodeksi
		Otning anatomiyasi va fiziologiyasi, uni boqish, sug'orish va hayvonlarga birinchi yordam ko'rsatish tamoyillari
		Otlarning tunashini tashkil qilish usullari
		Otga veterinariya yordamini ko'rsatish qoidalari
		A5.03.4 - Ot turizmi bilan shug'ullanishda favqulodda hodisa paytida harakatlarni muvofiqlashtirish
	1. Omon qolish uchun kurash bosqichini boshlash: harakatlar rejasini ishlab chiqish	
	2. Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralarini ko'rish	
	3. Xalqaro kodning falokat signallaridan foydalanish, signal berish tartibi va falokat haqida xabar berish	
	4. Favqulodda hodisa, avariya vaziyatlar yuzaga kelishida otga yordam ko'rsatish	
	Ko'nikmalar:	
	Vaziyatni to'g'ri baholash, xavf darajasidan xabardor bo'lish, omon qolish	
	Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish	
	Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralarini ko'rish	
	Xalqaro kodning falokat signallaridan foydalanish	
	Qidiruv-qutqaruv tadbirlarini o'tkazishda og'zaki bo'lmagan signallardan foydalanish	
	Favqulodda hodisa, avariya vaziyatlar yuzaga kelishida otga yordam ko'rsatish	
	Bilimlar:	
Xavfsizlikni ta'minlash talablari bo'yicha davlat va xalqaro standartlar		
Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish qoidalari		
Falokat signallarini berish usullari		

		Jabrlanuvchini qo'l ostidagi vositalardan foydalangan holda tushirish, ko'tarish va qazib olish texnik usullari
		Favqulodda hodisa, avariya va vaziyatlar vaqtida otga birinchi veterinariya yordamini ko'rsatish
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Ot turizmi davomida yuzaga kelgan hodisaning sababi, xavf darajasi va oqibatlarini tezkor tahlil qilib, to'g'ri harakat yo'lini belgilashga javobgarlik
		2. Sayohat ishtirokchilari va otlarning xavfsizligini ta'minlash, ularni xavfli hududlardan olib chiqish va tinchlantirish uchun javobgar bo'lish
		3. Guruh a'zolari, yo'lko'rsatuvchi, veterinariya mutaxassisi va qutqaruv xizmatlari o'rtasidagi harakatlarni uyg'unlashtirib, aniq boshqaruvni ta'minlash
		4. Rahbar ko'rsatmasini kutmasdan, mavjud vaziyatga qarab xavfsizlikni ta'minlash, odamlar va hayvonlar hayotini saqlash yo'lida mustaqil, tezkor va oqilona qarorlar qabul qilish
		5. Murakkab vaziyatlarda sovuqqonlik bilan harakat qilib, jamoaning ishonchini saqlaydi hamda o'z qarorlarining oqibatlari uchun shaxsiy javobgarlikni his etish
A6.4 - Avtomototurizm va velosiped turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish	A6.01.4 - Avtomototurizm va velosiped turizmi bilan shug'ullanishda marshrutni bosib o'tishga tayyorlash	Mehnat harakatlari:
		1. Marshrutni ekspeditsiya tekshiruvini o'tkazish, marshrutga yondashish, to'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqishning (chiqib ketish) mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish yoki mavsum boshlanishidan oldin o'tkazilgan ushbu marshrut bo'yicha ekspeditsiya hisobotidan foydalanish
		2. To'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqish uchun mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish
		3. Murakkablik toifasiga qarab marshrutni tuzish va rejalashtirish
		4. Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab harakatlanish va dam olish rejimini ishlab chiqish va mo'ljallash
		5. Guruhdagi turistlar sonini, marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda qo'shimcha yo'riqchi-yo'l boshlovchilarni jalb qilish
		6. Zarur bo'lganda, marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda turistning sog'lig'i to'g'risida ma'lumotnoma mavjudligini tekshirish
		7. Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda ovqatlanish va ichimlik ichish rejimini rejalashtirish. Oziq-ovqat zaxiralarini to'ldirish imkoniyatini aniqlash, xarajatlar smetasini tuzish
		8. Turistlarning xohishlarini va yurish sharoitlarida taom tayyorlash va suv ta'minotining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda mahsulotlarning yurish uchun taqsimotini va oziq-ovqat menyusi, ichimlik ichish rejimini tuzish

		9. Marshrutni transport bilan ta'minlashni rejalashtirish – marshrutning boshiga kelish, marshrut tugagan joydan ketish, marshrut ichidagi o'tish joylari, marshrut turiga qarab avtomobilda kuzatib borish
		10. Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan jihozlarni tayyorlash
		11. Marshrutda navigatsiya va aloqa vositalarini tayyorlash, ularning sozligini tekshirish
		12. Qutqaruv va ixtisoslashtirilgan xizmatlarga turistlar guruhining marshruti va tarkibi to'g'risida ma'lumot berish
		13. Yo'l bo'yidagi infratuzilma ma'lumotlarini to'plash va tahlil qilish
		14. Marshrutda transport vositalarini yoqilg'i-moylash materiallari bilan ta'minlashni rivojlantirish
		15. Rejalashtirilgan marshrutning ishtirokchilar darajasiga va transport vositalari, maxsus jihozlarning tavsiflariga muvofiqligini baholash
		16. Transport vositalarini yoqilg'i-moylash materiallari bilan to'ldirish joylarini aniqlash, transport vositalarini ularning ekipajlarini) keyinchalik mustaqil harakatni istisno qiladigan buzilish holatlarida evakuatsiya qilish rejasini ishlab chiqish
		17. Transport vositalarining sozligini tekshirish va yoqilg'i-moylash materiallari bilan to'ldirish
		18. Maxsus uskunalarning sozligini tekshirish
		Ko'nikmalar:
		Murakkablik toifasiga qarab marshrut va uning texnik-taktik rejasini tuzish
		Marshrutning texnik murakkabligini tahlil qilish va baholash
		Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash
		Ovqatlanish va ichimlik rejimini rejalashtirish
		Turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun maxsus shaxsiy va umumiy jihozlarni tanlash
		Rejalashtirilgan marshrutning ishtirokchilar darajasiga va transport vositalari, maxsus uskunalarning tavsiflariga muvofiqligini baholashni amalga oshirish
		Nosozliklarni aniqlash va transport vositalarini kichik ta'mirlashni amalga oshirish
		Bilimlar:
		Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi
		Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash tizimi
		Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab marshrutning taktik va texnik rejasini ishlab chiqish metodikasi
		Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda marshrutni ishlab chiqish, tashkil etish metodikasi va bosib o'tish reglamenti
		Marshrut hududidagi urf-odatlar, me'yorlar va xulq-atvor qoidaları

		Turizmning faol turlarida anjomlar turlari, ulardan foydalanish usullari
		Turistlarning tayyorgarlik darajasini aniqlash usullari va vositalari
		Marshrutni tashkil qilish va o'tkazish uchun zarur bo'lgan texnik hujjatlar
		To'siqlarning murakkablik tavsiflari
		Transport vositalarining qurilmasi va ularni xavfsiz ishlatish qoidalari
		Suv to'siqlarining daryolar, soylar, ko'llar xususiyatlari
		Avto mototurizm va velosiped turizmining o'ziga xos xususiyatlari, marshrutlarning o'ziga xos xususiyatlari va bosib o'tish usullari
		Hudud topografiyasi
		Ta'mirlash va profilaktika ishlari usullari
	A6.02.4 - Avtomototurizm va velosiped turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash	Mehnat harakatlari:
		1. Marshrutni bosib o'tishning barcha bosqichlarida harakatlanish va yetakchilik qilish
		2. Mumkin bo'lgan xavf-xatarlarga qarab marshrut harakatini tashkil qilishning turli xil taktik va texnik usullaridan foydalanish
		3. Marshrutning texnik jihatdan qiyin va xavfli qismlarida turistlarning xavfsizligini ta'minlash
		4. Suv to'siqlarini kesib o'tish, shu jumladan taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va o'tish joylarida xavfsizlikni tashkil qilish usullari
		5. Ko'chki xavfining joriy darajasini baholash
		6. Marshrutni bosib o'tishda ko'rinishi yomon bo'lgan sharoitlarda, topografik xaritalar va kompasdan foydalanib, xaritalar va kompasdan foydalanmasdan hududda mo'ljalni olish
		7. Marshrutda ishlatiladigan barcha turdagi jihozlarni ta'mirlashni amalga oshirish
		8. Kolonna boshida umumiy foydalanishdagi yo'llarda va umumiy foydalanishdagi yo'llardan tashqarida transport vositasini, velosipedni boshqarish, o'tish qiyin bo'lgan yo'llarda harakatlanish
		9. Marshrutda guruhning harakatini nazorat qilish, transport vositalarining kolonnasida etakchilik va yopilish
		10. Guruh ishtirokchilari tomonidan yo'l harakati qoidalariga rioya etilishini nazorat qilish
11. Optimal tezlik rejimini, to'xtash va YOMM quyish joylarini tanlash		
12. Transport vositalari ekipajlari o'rtasidagi aloqani ta'minlash		
13. Transport vositalariga texnik xizmat ko'rsatish		
Ko'nikmalar:		

		Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlariga va marshrutning murakkablik toifasiga muvofiq marshrutni bosib o'tish
		Marshrutlarni o'tkazishda turistlarni tashkil etish, boshqarish va ularga ko'rsatma berish
		Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi
		Tabiiy muhitda omon qolish
		Jihozlarning nosozliklarini aniqlash va tuzatish
		Maxsus turistlik jihozlarning har xil turlaridan foydalanish
		Faol harakatlanish usulida marshrutlarda maxsus xavfsizlik choralarini tashkil qilish
		Ko'chki xavfining joriy darajasini baholay olish
		Yuqori tog'li sharoitlarga to'g'ri iqlimlashtirishni tashkil etish
		Suv to'siqlarini kesib o'tish usullari, taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va xavfsizlik choralarini ko'rish
		Marshrutni bosib o'tishda sport fiziologiyasidan xabardor bo'lish
		To'siqlarning murakkablik toifasini baholay olish
		Hududga moslashish
		Har qanday xildagi yo'llarda, shu jumladan so'qmoqlar bo'ylab va ularsiz, ko'tarilishda va tushishda, yomon yo'l sharoitlarida va har qanday ob-havo sharoitlarida guruh bo'lib harakatlanish
		Velosipedni qo'lda olib o'tish
		Marshrut bo'ylab harakatlanishning optimal tezlik rejimini aniqlash
		Turli xil aloqa vositalaridan foydalangan holda ekipajlar o'rtasida aloqani saqlab turish
		Transport vositalariga xizmat ko'rsatish, nosozliklarni aniqlash va transport vositalarini kichik ta'mirlashni amalga oshirish
		Yoqilg'i-moylash materiallarining sizib chiqishi va to'kilishini to'xtatish va yo'q qilish
		Transport vositalarini keyinchalik mustaqil harakatni istisno qiladigan buzilish holatlarida evakuatsiya qilish
		Bilimlar:
		Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlariga va marshrutning murakkablik toifasiga muvofiq marshrutni bosib o'tishning taktik va texnik usullari
		Marshrutlarni o'tkazishda turlarni tashkil etish, boshqarish va ularga ko'rsatma berish tamoyillari va usullari
		Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi
		Tabiiy muhitda omon qolish usullari
		Jihozlarning nosozliklarini aniqlash va tuzatish usullari
		Maxsus turistlik jihozlarning har xil turlaridan foydalanishda xavfsizlik qoidalari
		Faol harakatlanish usulida marshrutlarda maxsus xavfsizlik choralarini tashkil qilish usullari
		Topografiya asoslari

		Ko'chki xavfning joriy darajasini baholash tamoyillari va usullari
		Yuqori tog'li sharoitlarga to'g'ri iqlimlashtirishni tashkil etish usullari
		Suv to'siqlarini kesib o'tish usullari, taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va xavfsizlik choralari
		Marshrutni bosib o'tishda sport fiziologiyasi
		Tabiiy muhitda umumiy foydalanishdagi yo'llarda va umumiy foydalanishdagi yo'llardan tashqarida transport vositalarida marshrutlarni bosib o'tish tamoyillari va usullari
		Bosib o'tish qiyin bo'lgan yo'llarda, umumiy foydalanishdagi yo'llardan tashqarida harakatlanishning taktik va texnik usullari, shu jumladan maxsus uskunalar va jihozlardan foydalangan holda mahalliy to'siqlarni yengib o'tish usullari
		Yo'l harakati qoidalari
		Velosiped marshrutining o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq bo'lgan asosiy xavflar
		Keskin burilishlar va tushishlarda, nam yerlarda, yo'llar kesishgan joylar, temir yo'l kesishmalarida va relsli yo'llarda harakatlanishda ehtiyot choralari
		Turli xil texnik vositalardan (radio, mobil va sun'iy yo'ldosh telefonlari) foydalangan holda va ularsiz (yorug'lik va tovush belgilari, imo-ishoralar) transport vositalari ekipajlari o'rtasidagi aloqani tashkil etish usullari.
		Transport vositalarining qurilmasi, ularni xavfsiz ishlatish va ta'mirlash qoidalari
		Velosipedlarning konstruksiyasi va turlari va ularning asosiy va osma uskunalari
		Velosiped marshrutlarining tavsiflari va o'ziga xos xususiyatlari
	A6.03.4 - Avtomototurizm va velosiped turizmi bilan shug'ullanishda favqulodda hodisa paytida harakatlarni muvofiqlashtirish	Mehnat harakatlari:
		1. Omon qolish uchun kurash bosqichini boshlash, harakatlar rejasini ishlab chiqish
		2. Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralari ko'rish
		3. Xalqaro kodning falokat signallaridan foydalanish, signal berish tartibi va falokat haqida xabar berish
		Ko'nikmalar:
		Vaziyatni to'g'ri baholash, xavf darajasidan xabardor bo'lish, omon qolish
Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish		
Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralari ko'rish		
Xalqaro kodning falokat signallaridan foydalanish		
Qidiruv-qutqaruv tadbirlarini o'tkazishda og'zaki bo'lmagan signallardan foydalanish		

		Guruh kuchlari tomonidan mustaqil harakatni istisno qiladigan buzilish holatlarida transport vositalarini evakuatsiya qilish	
		Jabrlanganlar va transport vositalarining holatini baholash	
		Bilimlar:	
		Xavfsizlikni ta'minlash talablari bo'yicha davlat va xalqaro standartlar	
		Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish qoidalari	
		Falokat signallarini berish usullari	
		Jabrlanuvchini qo'l ostidagi vositalardan foydalangan holda tushirish, ko'tarish va qazib olish texnik usullari	
		Transport avariylarida o'zini tutish qoidalari	
		Avariya-qutqaruv ishlarini olib borish zarur bo'lgan yo'l-transport hodisalarining asosiy turlari	
		Yo'l-transport hodisalari paytida avariya-qutqaruv ishlarini olib borish xususiyatlari	
		Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Favqulodda holatning darajasini tez va to'g'ri aniqlash, xavfsizlikni ta'minlash choralarini ko'rish
			2. Mavjud sharoitda yordam kelishini kutmasdan, mustaqil tarzda zarur harakatlarni belgilash va amalga oshirish
			3. Guruh a'zolari o'rtasida vazifalarni taqsimlash, har bir ishtirokchining xavfsizligini ta'minlash
4. Texnika vositalari, aloqa vositalari, birinchi yordam anjomlaridan to'g'ri foydalanish bo'yicha mustaqil qaror qabul qilish			
5. Jabrlanganlarga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish, ularni xavfsiz joyga olib chiqish			
6. Hodisa haqida tegishli tashkilotlarga o'z vaqtida va to'g'ri ma'lumot yetkazish			
7. Ko'rilgan choralar va qabul qilingan qarorlar oqibatlari uchun to'liq javobgarlikni o'z zimmasiga olish			
A7.4 - Suv turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish	A7.01.4 - Suv turizmi bilan shug'ullanishda marshrutni bosib o'tishga tayyorlash	Mehnat harakatlari:	
		1. Marshrutni ekspeditsiya tekshiruvini o'tkazish, marshrutga yondashish, to'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqishning mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish yoki mavsum boshlanishidan oldin o'tkazilgan ushbu marshrut bo'yicha ekspeditsiya hisobotidan foydalanish	
		2. To'siqlarni chetlab o'tish, marshrutni tark etish va marshrut hududidan chiqish uchun mumkin bo'lgan variantlarini o'rganish	
		3. Murakkablik toifasiga qarab marshrutni tuzish va rejalashtirish	
		4. Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab harakatlanish va dam olish rejimini ishlab chiqish va mo'ljallash	

		5. Guruhdagi turistlar sonini, marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda qo'shimcha yo'riqchi-yo'l boshlovchilarni jalb qilish
		6. Zarur bo'lganda, marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda turistning sog'lig'i to'g'risida ma'lumotnoma mavjudligini tekshirish
		7. Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda ovqatlanish va ichimlik ichish rejimini rejalashtirish. Oziq-ovqat zaxiralarini to'ldirish imkoniyatini aniqlash, xarajatlar smetasini tuzish
		8. Turistlarning xohishlarini va yurish sharoitlarida taom tayyorlash va suv ta'minotining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda mahsulotlarning yurish uchun taqsimotini va oziq-ovqat menyusi, ichimlik ichish rejimini tuzish
		9. Marshrutni transport bilan ta'minlashni rejalashtirish – marshrutning boshiga kelish, marshrut tugagan joydan ketish, marshrut ichidagi o'tish joylari, marshrut turiga qarab avtomobilda kuzatib borish
		10. Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun zarur bo'lgan jihozlarni tayyorlash
		11. Marshrutda navigatsiya va aloqa vositalarini tayyorlash, ularning sozligini tekshirish
		12. Qutqaruv va ixtisoslashtirilgan xizmatlarga turistlar guruhining marshruti va tarkibi to'g'risida ma'lumot berish
		13. Marshrut to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash va o'rganish daryo oqimi, suv to'siqlari va marshrutning texnik jihatdan qiyin qismlarini tavsiflash
		14. Marshrutning murakkabligi va turistlarning texnik tayyorgarlik darajasiga qarab suzish vositalarini tanlash
		Ko'nikmalar:
		Murakkablik toifasiga qarab marshrut va uning texnik-taktik rejasini tuzish
		Marshrutning texnik murakkabligini tahlil qilish va baholash
		Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash
		Ovqatlanish va ichimlik rejimini rejalashtirish
		Turistlarning xavfsizligini ta'minlash uchun maxsus shaxsiy va umumiy jihozlarni tanlash
		Meteorologik ma'lumotlarni tahlil qilish va ob-havo, suv sathi, qirg'oq sharoitlarini o'z kuzatuvlari asosida marshrutdagi suv va qirg'oq sharoitlarining holatini bashorat qilish
		Mahsulotlarni, ichimlik suvini qadoqlash va muhrlashni amalga oshirish
		Bilimlar:
		Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi
		Marshrutning murakkablik toifasini aniqlash tizimi

		Marshrut turiga va murakkablik toifasiga qarab marshrutning taktik va texnik rejasini ishlab chiqish metodikasi
		Marshrut turini va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda marshrutni ishlab chiqish, tashkil etish metodikasi va bosib o'tish reglamenti
		Marshrut hududidagi urf-odatlar, me'yorlar va xulq-atvor qoidalari
		Turizmning faol turlarida anjomlar turlari, ulardan foydalanish usullari
		Turistlarning tayyorgarlik darajasini aniqlash usullari va vositalari
		Marshrutni tashkil qilish va o'tkazish uchun zarur bo'lgan texnik hujjatlar
		Gidrologiya, meteorologiya, iqlimshunoslik asoslari
		Ta'mirlash va profilaktika ishlarini amalga oshirish usullari
	A7.02.4 - Suv turizmi bilan shug'ullanishda turistlarni kuzatib borish va xavfsizligini ta'minlash	Mehnat harakatlari:
		1. Marshrutga chiqishdan oldin shaxsiy va umumiy jihozlarning to'liqligi va yaroqliligini tekshirish, marshrut turi va marshrutning murakkablik toifasini hisobga olgan holda qadoqlash va transportda tashish
		2. Turistik guruh ichidagi yo'riqchi-yo'l boshlovchilarning o'zaro harakatini tashkillashtirish
		3. Meteorologik ma'lumotlarni tahlil qilib, ob-havo va ko'chki holatini monitoring qilib, ko'chki xavfining qisqa muddatli bashoratini tuzish
		4. Marshrutning texnik jihatdan qiyin va xavfli qismlarida turistlar uchun xavfsizlikni tashkil qilish
		5. Daryolar bo'ylab o'tish joylarini boshqarish, harakatlanish taktikasi, texnikasi va xavfsizlik usullarini tanlash
		6. Marshrutlarni bosib o'tishda turistlarning jismoniy zo'riqishini nazorat qilish
		7. Jihozlarni shikastlangan taqdirda ta'mirlash
		8. Suv marshrutidan o'tishdan oldin turistlarni texnik tayyorlash
		9. Kemani boshqarishning asosiy texnik usullarini ishlab chiqish
		10. Eshkak eshishni, jamoani sinxronizatsiya qilish va ularni to'siqlardan o'tishda qo'llash
		11. Daryoning turli qismlarida kemani boshqarish, chiqib ketish va to'xtatishda suv oqimining xususiyatlaridan foydalanish
12. Vertikal va gorizontal aylanishlar, oqim pulsatsiyalari, oqim buzilishlari, vallar va boshqa tartibsiz oqimlar bilan to'siqlarda kemani boshqarish		
13. O'tish uchun tanlangan suzish vositalarini boshqarish: kayaklar, katamaranlar, raftlar		

		14. Turistlarga ehtiyotkorlikning asosiy usullari bo'yicha ko'rsatma berish: o'z-o'zini ehtiyot qilish, kemani kilga qo'yish, o'zaro ehtiyotkorlik, qirg'oqdan ehtiyotkorlik, suvdan ehtiyotkorlik, ehtiyotkorlik kombinatsiyasi
		15. Ekipajni boshqarish va suzish vositasini boshqarish
		16. Suv holatini baholash hamda ob-havo sharoitlari va suv sathining o'zgarishiga qarab marshrut bo'ylab taktik harakat sxemalarini ishlab chiqish
		17. Suvga va hududga moslashish
		18. Suv to'siqlarini tushurish
		19. To'siqni qidirish, harakatlanish chizig'ini va to'siqdan o'tishning taktik sxemasini tanlash, xavfsizlik joylari va usullarini tanlash, fotovideosuratlar olish joylarini tanlash va ularni amalga oshirish
		20. Harakatlanish chizig'iga, taktik sxemaga va tashkil etilgan xavfsizlikka muvofiq to'siqdan o'tish
		Ko'nikmalar:
		Marshrutni bosib o'tishning barcha bosqichlarida harakatlanish va yetakchilik qilish
		Mumkin bo'lgan xavf-xatarlarga qarab marshrut harakatini tashkil qilishning turli xil taktik va texnik usullaridan foydalanish
		Marshrutning texnik jihatdan qiyin va xavfli qismlarida turistlarning xavfsizligini ta'minlash
		Suv to'siqlarini kesib o'tish, shu jumladan taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va o'tish joylarida xavfsizlikni tashkil qilish usullari
		Ko'chki xavfining joriy darajasini baholash
		Marshrutni bosib o'tishda ko'rinishi yomon bo'lgan sharoitlarda, topografik xaritalar va kompasdan foydalanib, xaritalar va kompasdan foydalanmasdan hududda mo'ljalni olish
		Marshrutda ishlatiladigan barcha turdagi jihozlarni ta'mirlashni amalga oshirish
		Suv turizmi bilan shug'ullanishda qimirlash harakatlarini o'rgatish
		Eshkak eshish texnikasini o'rgatish, to'g'ri, teskari eshish, yoysimon to'g'ri va teskari eshishlar, bittalik va parallel tortish, eshkakni tayanchsiz o'tkazish, rul boshqaruvi
		Eshkaklar, o'zandagi toshlar, qirg'oq tizmalari va oqim tuzilishi yordamida kemani tormozlashni o'rgatish
		Suvda turli xil ehtiyotkorlik turlarini tashkil qilish
		Murakkab suv tuzilmalari va daryodagi mahalliy to'siqlardan o'tish
		Bosib o'tilgan yo'lni hisoblashdan foydalanib, hudud va suvda mo'ljal olish
		Ob-havo sharoitlari va suv sathining o'zgarishi ta'sirini hisobga olgan holda suv holatining bashoratlarini tuzish

		Suvdagi to'siqlarning murakkabligini baholash va ularni yengib o'tishning taktik-texnik sxemalarini ishlab chiqish
		Bilimlar:
		Marshrut turining o'ziga xos xususiyatlariga va marshrutning murakkablik toifasiga muvofiq marshrutni bosib o'tishning taktik va texnik usullari
		Marshrutlarni o'tkazishda turistlarni tashkil etish, boshqarish va ularga ko'rsatma berish tamoyillari va usullari
		Xavf turlari va tavakkalchiliklarning tasnifi
		Tabiiy muhitda omon qolish usullari
		Jihozlarning nosozliklarini aniqlash va tuzatish usullari
		Maxsus turistlik jihozlarning har xil turlaridan foydalanishda xavfsizlik qoidalari
		Faol harakatlanish usulida marshrutlarda maxsus xavfsizlik choralarini tashkil qilish usullari
		Topografiya asoslari
		Ko'chki xavfning joriy darajasini baholash tamoyillari va usullari
		Yuqori tog'li sharoitlarga to'g'ri iqlimlashtirishni tashkil etish usullari
		Suv to'siqlarini kesib o'tish usullari, taktikalarni tanlash, harakatlanish texnikasi va xavfsizlik choralarini
		Marshrutni bosib o'tishda sport fiziologiyasi
		Suv oqimining dinamikasi
		Suv turizmidagi tabiiy va sun'iy to'siqlar turlari
		Suvda va marshrutda piyoda tashlashda va marshrutdan chiqishda xavfsizlikni tashkil etish tamoyillari va usullari
		Eshkak eshishning asosiy turlarini bajarish texnikasi, suzish vositalarini boshqarish usullari
		Suv tuzilmalari va mahalliy to'siqlarni yengib o'tish texnikasi
		Kemaning tuzilishi, uni xavfsiz ishlatish va ta'mirlash qoidalari
		Mehnat harakatlari:
		1. Hodisa sabablari, xavf darajasi va ta'sir doirasini aniqlash
		2. Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralarini ko'rish
		3. Odamlarni xavfli hududdan olib chiqish yoki xavfsiz joyga joylashtirish
		4. Guruh a'zolari, rahbar va favqulodda xizmatlar bilan doimiy aloqa o'rnatish
		5. Birinchi yordam ko'rsatish, zarur texnik vositalardan foydalanish, jarohat olganlarga yordam berish
		6. Ishtirokchilarni roli va vazifalari bo'yicha taqsimlash, harakatlarni yagona reja asosida tashkil etish
		7. Hodisadan keyin vaziyatni tahlil qilish, saboqlarni aniqlash va profilaktik chora-tadbirlarni ishlab chiqish
		Ko'nikmalar:
		Vaziyatni to'g'ri baholash, xavf darajasidan xabardor bo'lish, omon qolish
	A7.03.4 - Favqulodda hodisa paytida harakatlarni muvofiqlashtirish	

		Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish
		Oziq-ovqat, suv, jihozlar zaxirasini saqlab qolish choralarini ko'rish
		Xalqaro kodning falokat signallaridan foydalanish
		Qidiruv-qutqaruv tadbirlarini o'tkazishda og'zaki bo'lmagan signallardan foydalanish
		Jabrlanuvchini suvda va quruqlikda qidirishni amalga oshirish
		Qutqaruv halqasini va Aleksandrov qutqaruv uchligini tashlash ko'nikmalaridan foydalanish
		Bilimlar:
		Favqulodda vaziyatlar va ularning turlari to'g'risidagi asosiy tushunchalar
		Xavfsizlikni ta'minlash talablari bo'yicha davlat va xalqaro standartlar
		Turizm faoliyati joylashgan hududning tabiiy va iqlimiy xususiyatlari
		Favqulodda vaziyatlarda harakat qilish tartibi va evakuatsiya qoidalari
		Omon qolish uchun kurashish bo'yicha harakat rejasini ishlab chiqish qoidalari
		Falokat signallarini berish usullari
		Huquqiy me'yorlar, favqulodda vaziyatlar, xavfsizlik va sog'liqni saqlashga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlar
		Jabrlanuvchini qo'l ostidagi vositalardan foydalangan holda tushirish, ko'tarish va qazib olish texnik usullari
		Suvda qutqarish usullari
	Mas'uliyat va mustaqillik:	1. Favqulodda vaziyatda ishtirokchilar hayoti va xavfsizligini ta'minlash uchun javobgarlikni o'z zimmasiga olish
		2. Vaziyatni mustaqil ravishda baholash va tezkor, oqilona qarorlar qabul qilish
		3. Rahbarlik ko'rsatmalarisiz ham zarurat tug'ilganda harakatlarni tashkil etish va muvofiqlashtirishni amalga oshirish
		4. Qutqaruv, tibbiy va boshqa xizmatlar bilan axborot almashinuvini mustaqil yo'lga qo'yish
		5. Qabul qilinayotgan qarorlarning oqibatlarini baholab, xavfni kamaytirish bo'yicha tashabbus ko'rsatish
		6. Belgilangan tartib va yo'riqnomalarga qat'iy rioya etish
		7. Vaziyatni barqarorlashtirish, yordam ko'rsatish va keyingi profilaktik chora-tadbirlarni ishlab chiqishda mas'uliyatli va mustaqil faoliyat yuritish
	Texnik va/yoki texnologik talab	Mobil telefonlar va GPS kabi oddiy navigatsiya tizimlari bilan ishlash qobiliyati Maxsus navigatsiya qurilmalari bilan ishlash qobiliyati Radiostansiyalar yordamida guruh ichida va tashqi xizmatlar bilan aloqa o'rnatish

	<p>Elektron xaritalar, Google Maps yoki offline xaritalar yordamida yoʻnalishni aniqlash</p> <p>Mobil aloqa vositalaridan foydalangan holda yordam chaqirish va muvofiqlashtirish</p> <p>Ob-havo monitoringi uchun mobil ilovalar bilan ishlash qobiliyati</p> <p>Turistik jihozlarning nosozliklarini aniqlash va tuzatish uchun asboblardan foydalanish</p>
--	---

V. Kasbiy standartning texnik ma'lumotlari

5.1. Kasbiy standartni ishlab chiqishda ishtirok etgan tashkilot (korxonalar)lar to'g'risida ma'lumot

№	Xodim to'g'risida ma'lumot	
	Ish joyi va lavozimi	Familiyasi, ismi, otasining ismi
1	Turizm qo'mitasi Kengash raisi o'rinbosari	Niyazov Sardor Muxtorovich
2	Turizm qo'mitasi Kengash a'zosi	Matkarimov Jaxongir Shomuratovich
3	Turizm qo'mitasi Kengash kotibi	Mansurov Zokir Xusanovich
4	Turizmni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot instituti Direktori	Golisheva Yelena Vyacheslavovna
5	Turizmni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot instituti Bosh mutaxassisi	Ivonina Natalya Viktorovna
6	Turizmni rivojlantirish ilmiy tadqiqot instituti Bosh mutaxassisi	Boyka Farida Chingisovna